ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΠΡΟΣ ΠΩΛΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΖΗΚΟΥ

Εργασία υποβληθείσα στο

Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση

Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης

ΑΘΗΝΑ

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Εγκρίνουμε την εργασία της

ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΖΗΚΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΙΟΥΓΛΕ

…… ……

ΓΚΙΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

..... …….....

ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

..... …….....

10 Ιουλίου 2015

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία για τη λήψη του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Λογιστική και Χρηματοοικονομική έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο».

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΖΗΚΟΥ

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.Περίληψη 5
2.Εισαγωγή 6
3.Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα 9
3.1 Το ζήτημα της εύλογης αξίας 9
3.2 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (IFRS 9) 12
4. Βασιλεία ΙΙΙ και διακριτικές ευχέρειες 17
5.Ανασκόπηση βιβιογραφίας 20
5.1 Χειραγώγηση κερδών 20
5.2 Προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων 22
5.3 Πώληση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού 23
6.Δημιουργία δείγματος 26
7. Χαρακτηριστικά δείγματος 30
8. Υποθέσεις 36
8.1 Αποθεματικά διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων 36
8.2 Κέρδη (ζημιές) διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων 37
8.3 Προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων 38
8.4 Στοιχεία CAMELS 38
9. Ευρήματα 40
9.1 Αποθεματικά διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων 40
9.2 Κέρδη (ζημιές) διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων 45
9.3 Προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων 47
9.4 Στοιχεία CAMELS 49
10.Συμπεράσματα 54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 57
ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ 60

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

1.Περίληψη

Διερευνήθηκε ο ρόλος των διαθέσιμων προς πώληση χρηματοοικονομικών εργαλείων στην χειραγώγηση των κερδών και κατά συνέπεια των εποπτικών κεφαλαίων τριάντα πέντε Ευρωπαϊκών Τραπεζών για το διάστημα 2008-2014. Επιπρόσθετα, διερευνήθηκε και ο ρόλος των προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων στην χειραγώγηση των κερδών όπως επίσης και η επίδραση στην απόδοση των Τραπεζών, από τις αλλαγές που ορίστηκαν στα πλαίσια των κανόνων της Βασιλείας ΙΙΙ, σχετικά με τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση χρηματοοικονομικών εργαλείων. Δεδομένου των οικονομικών συνθηκών, προβήκαμε σε περαιτέρω διαχωρισμό και ανάλυση του δείγματος σύμφωνα με την γεωγραφική θέση (βόρεια-νότια Ευρώπη), προκειμένου να διερευνηθεί εάν προκύπτουν διαφοροποιήσεις. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων επιβεβαιώνουν ότι οι Τράπεζες χρησιμοποιούν τα διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά εργαλεία για την χειραγώγηση των κερδών τους και αυτή η τακτική είναι εντονότερη στις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης. Επιπρόσθετα, τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση χρηματοοικονομικών εργαλείων, συνδέονται θετικά με τα κέρδη (ζημιές) επόμενης χρήσης, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι Τράπεζες έχουν περισσότερες πιθανότητες και δυνατότητες να χρησιμοποιούν τα εν λόγω αποθεματικά για την χειραγώγηση των κερδών. Αναφορικά με τις προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων προκύπτει ότι επίσης χρησιμοποιούνται ως εργαλείο χειραγώγησης, ωστόσο αυτό δεν επιβεβαιώνεται για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης. Τέλος, όσον αφορά τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση χρηματοοικονομικών εργαλείων, προκύπτει ότι εάν συμμετάσχουν στον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων, ενισχύεται η σχέση μεταξύ κεφαλαιακής επάρκειας και απόδοσης ενεργητικού.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

2.Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία αφορά τα διαθέσιμα προς πώληση χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού Τραπεζών και την σχέση τους με την χειραγώγηση κερδών και εποπτικών κεφαλαίων. Η επιλογή του θέματος έγινε κυρίως με αφορμή ευρήματα ερευνών για τις Τράπεζες στην Αμερική και την απουσία σχετικών ερευνών στον ευρωπαϊκό χώρο. Καθοριστικός ήταν επίσης ο ρόλος των πρόσφατων αλλαγών στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (IFRS 9) και στους κανόνες της Επιτροπής για την Τραπεζική Εποπτεία (Βασιλεία ΙΙΙ) για τα χρηματοοικονομικά εργαλεία. Τα διαθέσιμα προς πώληση στοιχεία αφορούν κυρίως μετοχές και ομόλογα, τα οποία δεν διακρατούνται για εμπορικούς σκοπούς ή η οντότητα δεν έχει την πρόθεση να τα κρατήσει έως τη λήξη τους. Από την πλευρά της λογιστικής, τα εν λόγω αξιόγραφα αποτιμώνται στην εύλογη αξία στην Κατάσταση Οικονομικής Θέσης, ωστόσο για την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης (εφεξής ΚΑΧ) ακολουθείται η λογική του αναπόσβεστου κόστους, καθώς οι μεταβολές της αξίας τους αναγνωρίζονται στα έσοδα (έξοδα), μόνο εφόσον τα στοιχεία πωληθούν ή απομειωθούν. Πιο συγκεκριμένα, οι μεταβολές της εύλογης αξίας καταγράφονται στην Κατάσταση Συνολικών Αποτελεσμάτων Χρήσης (εφεξής ΚΣΑΧ) και μεταφέρονται στα Ίδια κεφάλαια σε ειδικό αποθεματικό. Η διττή λογιστική αντιμετώπιση των συγκεκριμένων στοιχείων, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ειδική διαχείριση (από την Διοίκηση), προκειμένου να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα, για τα κέρδη και κατά συνέπεια τα εποπτικά κεφάλαια.

Με την ανάλυση του δείγματος των Τραπεζών που επιλέχθηκαν θα επιβεβαιώσουμε αν πράγματι τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα χρησιμοποιούνται για τον προαναφερόμενο σκοπό. Σε αντίθεση με τις προγενέστερες μελέτες σχετικά με τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα και την επίδρασή τους στα κέρδη των Τραπεζών, στην παρούσα εργασία χρησιμοποιήθηκαν τόσο τα στοιχεία της ΚΑΧ, όσο και τα στοιχεία της ΚΣΑΧ και της Κατάστασης μεταβολών Ιδίων κεφαλαίων. Εξετάστηκε η σχέση όλων των παραμέτρων που επηρεάζουν τα συνολικά αποτελέσματα χρήσης και αφορούν την συγκεκριμένη κατηγορία στοιχείων ενεργητικού, προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν ιδιαιτερότητες ή αποκλίσεις σε σχέση με τα προηγούμενα αποτελέσματα. Επιπρόσθετα, λόγω των υφιστάμενων μακροοικονομικών συνθηκών

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

και του γεγονότος ότι η οικονομική κρίση έχει πλήξει σημαντικά και πιό έντονα τις χώρες του Ευρωπαϊκού νότου, προβήκαμε σε διαχωρισμό του δείγματος και ανάλυση των στοιχείων για τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα, ξεχωριστά για τις Τράπεζες της κεντρικής-βόρειας Ευρώπης και για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης. Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης προκύπτει ότι τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα χρησιμοποιούνται για την χειραγώγηση των κερδών.

Οι έρευνες που εκπονήθηκαν για το Αμερικανικό τραπεζικό σύστημα, κατέγραψαν τον ρόλο των διαθέσιμων προς πώληση στοιχείων στην διαχείριση των κερδών και των εποπτικών κεφαλαίων (M.Barth et all ,2014;R.Z.Wang,M.Sallehu;2014), καθώς επίσης και την γενικότερη σημαντικότητα της ΚΣΑΧ στην αποτίμηση των Τραπεζών και των μετοχών τους (Fernández,Arana,2010;CFA Institute,2015). Τον Ιούνιο του 2011 η Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων προχώρησε σε μετατροπές του IAS 1, αναφορικά με την παρουσίαση των Οικονομικών καταστάσεων και συγκεκριμένα την παρουσίαση των στοιχείων της ΚΣΑΧ (Ernst&Young, IFRS Developments Issue 7 GL IFRS,June 2011). Αναγνωρίζοντας την σημαντικότητά της στη συνολικότερη ανάλυση και αποτίμηση των οντοτήτων, οι αλλαγές είχαν ως κύριο μέλημα τον διαχωρισμό των στοιχείων με βάση την επίδρασή τους στα αποτελέσματα προκειμένου να αντιμετώπιστει η έλλειψη συνέπειας στον τρόπο παρουσίασης των στοιχείων καθώς και να επιτευχθεί σύγκλιση με τα αντίστοιχα Αμερικανικά πρότυπα. Η παραπάνω αλλαγή επηρέασε και τον τρόπο παρουσίασης των στοιχείων της ΚΣΑΧ που αφορούν τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα, διαχωρίζοντάς τα σε δυο βασικές κατηγορίες, όσα επηρεάζουν τα καθαρά κέρδη, μέσω της διαδικασίας ανακύκλωσης (reclassification) και σε όσα δεν επηρεάζουν τα καθαρά κέρδη, αλλά μεταφέρονται στα Ίδια κεφάλαια ως αποθεματικό. Κατά την διαδικασία συλλογής των δεδομένων για τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα από τις ετήσιες εκθέσεις, παρατηρήθηκε ότι όσον αφορά τις Τράπεζες του δείγματος, οι περισσότερες συμπεριέλαβαν στις Οικονομικές Καταστάσεις την ΚΣΑΧ από το 2008 και μετά, ενώ η διαθεσιμότητα των στοιχείων βελτιώθηκε αισθητά από το 2012, οπότε και εφαρμόστηκε η αλλαγή στο IAS 1.

Όσον αφορά τα εποπτικά κεφάλαια, το ζήτημα των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον, κατόπιν των αλλαγών που έχει ορίσει η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Βασιλεία ΙΙΙ). Εκτός από την έμμεση επίπτωση της χειραγώγησης στα εποπτικά κεφάλαια (μέσω της μεταφοράς

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ποσών από τα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων στην ΚΑΧ), βάσει των νέων κανόνων της Βασιλείας ΙΙΙ τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση μετοχών και ομολόγων θα συμμετέχουν πλέον στον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων. Μέχρι πρόσφατα, υπήρχε η δυνατότητα εξαίρεσης των συγκεκριμένων αποθεματικών. Οι νέοι κανονισμοί αναφέρουν ότι δεν επιτρέπεται καμία αναπροσαρμογή στον τρόπο υπολογισμού των εποπτικών κεφαλαίων. Οι παραπάνω αλλαγές έχουν συμπέσει με την έκδοση του νέου προτύπου IFRS 9 και είναι ενδιαφέρον να εξετάστουν οι λεπτομέρειες των αλλαγών καθώς και οι πιθανές επιπτώσεις στα εποπτικά κεφάλαια. Από τα αποτελέσματα των αναλύσεων προκύπτει ότι η αλλαγή που προτείνεται για τα συσσωρευμένα αποθεματικά ενισχύει την σχέση της κεφαλαιακής επάρκειας με την απόδοση του ενεργητικού.

Η συνέχεια της εργασίας εξελίσσεται ως εξής. Στην ενότητα τρία αναλύεται το ζήτημα της εύλογης αξίας καθώς και οι αλλαγές στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα σχετικά με τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα. Η τέταρτη ενότητα αφορά τους κανόνες της Βασιλείας ΙΙΙ και την χρήση φίλτρων στην διαμόρφωση των εποπτικών κεφαλαίων. Στην πέμπτη ενότητα γίνεται ανασκόπηση της βιβλιογραφίας όσον αφορά την χειραγώγηση των κερδών, τις προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων και την πώληση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού. Στην έκτη και έβδομη ενότητα αναφέρουμε λεπτομέρειες για την δημιουργία και τα χαρακτηριστικά του δείγματος, ενώ στις ενότητες οκτώ και εννιά καθορίζονται οι υποθέσεις και τα ευρήματα.Στην δέκατη ενότητα καταγράφονται τα συμπεράσματα.

3.Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα

3.1 Το ζήτημα της εύλογης αξίας

Το θέμα της αποτίμησης στην εύλογη αξία έχει αποτελέσει το επίκεντρο πολλών συζητήσεων για την λογιστική διαχείριση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού των Τραπεζών. Ήδη από τις απαρχές της δημιουργίας του IAS 39, κοινή ομάδα εργασίας με εκπροσώπους δεκατριών χωρών, είχε προτείνει την αποτίμηση όλων των χρηματοοικονομικών στοιχείων στην εύλογη αξία (Joint Working Group Financial instruments consultation paper,2000). Σε απάντηση της παραπάνω πρότασης, εκπρόσωποι Τραπεζών ταυτίστηκαν με την άποψη ότι η υιοθέτηση της αποτίμησης στην εύλογη αξία για όλα τα στοιχεία δεν αντιπροσωπεύει το επιχειρηματικό μοντέλο, όταν αυτό έχει ως κύριο σκοπό την δημιουργία και διακράτηση χρηματοοικονομικών εργαλείων. Ένα σημαντικό επιχείρημα ήταν ότι η εύλογη αξία χρησιμεύει για την καταγραφή του ρίσκου αγοράς, που συνδέεται με το εμπορικό χαρτοφυλάκιο των Τραπεζών αλλά όχι για την καταγραφή του πιστωτικού και επιτοκιακού κινδύνου που συνδέονται άμεσα με πιό παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες (βλ.Joint Working Group of Banking Associations Accounting for Financial Instruments For Banks,1999). Στα παραπάνω επιχειρήματα προστίθεται και η άποψη ότι η χρήση της εύλογης αξίας για περισσότερο μακροπρόθεσμα στοιχεία του χαρτοφυλακίου τραπεζικών συναλλαγών οδηγεί σε τεχνητή μεταβολή των κερδών και των κεφαλαίων, η οποία δεν αντικατοπτρίζει την επιχειρηματική πρακτική (Enria et al.,2014). Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές της εύλογης αξίας επισημαίνουν ότι η γενικευμένη χρήση της εύλογης αξίας βοηθά στην καλύτερη καταγραφή του ρίσκου που αναλαμβάνουν οι Τράπεζες (π.χ. Barth et al.,2004).

Τον Μάρτιο του 2008, η Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων ξεκίνησε εργασίες με σκοπό την μείωση της πολυπλοκότητας παρουσίασης των χρηματοοικονομικών εργαλείων (IASB, Discussion Paper, Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments;2008). Κύριο μέλημα ήταν η εύρεση μιας μακροπρόθεσμης λύσης για την μέτρηση όλων των χρηματοοικονομικών εργαλείων με τον ίδιο τρόπο, προκειμένου να βελτιωθεί η συγκρισιμότητα μεταξύ διαφορετικών οντοτήτων και χρονικών περιόδων. Τέθηκαν ζητήματα που προκύπτουν από την χρήση του μικτού συστήματος αποτίμησης (εύλογη αξία, ιστορικό κόστος), όπως η διαφορετική

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

αποτίμηση δυο ίδιων εργαλείων από την ίδια οντότητα ή η διαφορετική αποτίμηση ίδιων εργαλείων από οντότητες που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικούς κλάδους. Επιπρόσθετα, επισημάνθηκαν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, καθώς επίσης και όσοι τις ετοιμάζουν, οι ελεγκτές και όσοι εμπλέκονται στην λογιστική προτυποποίηση, από τα πολύπλοκα κριτήρια αποτίμησης, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη τάση χρήσης χρηματοοικονομικών εργαλείων αλλά και την δημιουργία νέων και πιό σύνθετων εργαλείων. Άλλα θέματα που καταγράφηκαν ήταν έλλειψη σαφών οδηγιών για την διαχείριση των χρηματοοικομικών εργαλείων, η περίπτωση λανθασμένης απόφασης για την αποτίμηση από την Διοίκηση, που μπορεί να οδηγήσει σε μη επιθυμητή διαχείριση ή αναθεώρηση των οικονομικών καταστάσεων, καθώς επίσης και το γεγονός ότι λόγω των διαφορετικών μεθόδων αποτίμησης, υπάρχουν αποκλίσεις στα κέρδη (ζημιές), τα οποία όμως εμφανίζονται στην ίδια γραμμή των οικονομικών καταστάσεων. Επίσης, όπως προαναφέρθηκε η διττή αντιμετώπιση των χρηματοοικονομικών εργαλείων μπορεί να οδηγήσει σε τεχνητή μεταβολή ή τεχνητή σταθερότητα. Η τεχνητή μεταβολή προκύπτει όταν οι αλλαγές στην αγορά έχουν ως αποτέλεσμα την μεταβολή της εύλογης αξίας δυο εργαλείων σε αντίθετη κατεύθυνση και παράλληλα μόνο το ένα από τα δυο αποτιμάται στην εύλογη αξία. Λόγω αυτού υπάρχει μεγαλύτερη από την αναμενόμενη αυξομείωση των κερδών. Η τεχνητή σταθερότητα, προέρχεται από την αποτίμηση βάσει ιστορικού κόστους, όταν η εύλογη αξία εμφανίζει σημαντική απόκλιση. Ενδεχομένως το πρόβλημα αυτό εξαλείφεται όταν η Διοίκηση αποφασίζει να κρατήσει το στοιχείο μέχρι την λήξη του.

Εκτός από την καταγραφή των μειονεκτημάτων που προκύπτουν από την χρήση δυο μεθόδων για την αποτίμηση των χρηματοοικονομικών εργαλείων, η Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων προχώρησε και στην καταγραφή ορισμένων θεμάτων που προκύπτουν από την καθολική υιοθέτηση της εύλογης αξίας. Ο αντίλογος στα προβλήματα που προκύπτουν από την διαφορετική αποτίμηση των χρηματοοικονομικών εργαλείων, βασίζεται στην σχετικότητα των μεταβολών της εύλογης αξίας. Γενικά οι οντότητες επιδιώκουν την σταθερότητα των κερδών, καθώς είναι κάτι το οποίο αποτιμάται θετικά από την αγορά και η αποτίμηση στην εύλογη αξία μπορεί να οδηγήσει σε αυξομείωση των αποτελεσμάτων. Άλλο ένα θέμα είναι η καταγραφή μη αναγνωρισμένων κερδών (ζημιών) στην ΚΑΧ. Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη σημασία αποκτά η αιτία της μεταβολής στην εύλογη αξία, καθώς σε κάποιες

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

περιπτώσεις οφείλεται σε μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου ενώ σε άλλες σε μεταβολές της αγοράς. Η καταγραφή της μεταβολής στην εύλογη αξία ως εννιαίο σύνολο, χωρίς περαιτέρω διαχωρισμό που να παραπέμπει στις αιτίες μεταβολής, μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένα συμπεράσματα για την ποιότητα των χρηματοοικονομικών εργαλείων και την αποτίμηση της οντότητας.

Στα πλαίσια της διαμάχης για την αποτίμηση στην εύλογη αξία, τα επιχειρήματα υπέρ της συνολικής υιοθέτησης, συνηγορούν στο ότι η εύλογη αξία αντικατοπτρίζει την οικονομική πραγματικότητα, δίνοντας την πιό πρόσφατη και ολοκληρωμένη εκτίμηση της αξίας των στοιχείων ενεργητικού ή υποχρεώσεων. Το ιστορικό κόστος είναι μη συγκρίσιμο και δεν συμβάλει στις επενδυτικές αποφάσεις, ενώ επίσης δίνει τη δυνατότητα χειραγώγησης των κερδών μέσω της επιλεκτικής αναγνώρισης μη αναγνωρισμένων κερδών (CFA Institute, Fair value as measurement basis for Financial instruments,2010). Όσον αφορά τον ρόλο του μικτού συστήματος αποτίμησης στην ανάλυση από επαγγελματίες επενδυτές, προκύπτει ότι συνήθως και κατά ένα μεγάλο ποσοστό οι αναλυτές προβαίνουν σε επεμβάσεις στα στοιχεία των καταστάσεων, προκειμένου να καταλήξουν στην πραγματική αξία των στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων (PWC, What investment Professionals say about Financial Instrument Reporting,2010).

Άλλη μια πτυχή του θέματος αφορά την επίπτωση της εύλογης αξίας στην οικονομική κρίση. Αρκετές μελέτες έχουν θέσει ερωτήματα σχετικά με τον ρόλο της αποτίμησης στην εύλογη αξία στην όξυνση της οικονομικής κρίσης του 2008. Από την έρευνα των Laux και Leuz (2009) για τα προβλήματα των Αμερικανικών Τραπεζών, προκύπτει ότι για την πλειοψηφία των περιπτώσεων η αποτίμηση στην εύλογη αξία δεν έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην οικονομική κρίση, εκτός από τις περιπτώσεις των Τραπεζών με μεγάλα εμπορικά χαρτοφυλάκια. Σε αυτή την περίπτωση, οι Τράπεζες βρέθηκαν εκτεθειμένες στην ραγδαία μείωση των αξιών των στεγαστικών δανείων μεγάλου ρίσκου. Ακόμη όμως και στην περίπτωση που η αποτίμηση στην εύλογη αξία, οδηγεί σε όξυνση και διασπορά της οικονομικής κρίσης σε τέτοιες περιόδους, τα οφέλη της έγκαιρης αναγνώρισης ζημιών σε καιρούς οικονομικής ανόδου είναι πολύ σημαντικά. Παρόμοια συμπεράσματα καταγράφονται και στην έρευνα των Barth, Landsman και Wayne (2010).

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι υπάρχουν δυο πλευρές «ενδιαφερόντων» για το ζήτημα της εύλογης αξίας, η πλευρά όσων συμμετέχουν στην διοίκηση των Τραπεζών και η πλευρά των αναλυτών και γενικότερα των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων. Η μια πλευρά εστιάζει στις επιπτώσεις της καθολικής εφαρμογής της εύλογης αξίας κυρίως στα αποτελέσματα χρήσης (διακυμάνσεις κερδών, αναγνώριση εκτεταμένων ζημιών, ειδικά σε περιόδους ύφεσης) και στην ανάγκη διαφορετικής προσέγγισης και κατά συνέπεια διαφορετικής αποτίμησης των χρηματοοικονομικών εργαλείων, βάσει του επιχειρηματικού μοντέλου των Τραπεζών. Τα παραπάνω συνδέονται με την επιθυμία των Διοικήσεων για σταθερότητα των κερδών.Η άλλη πλευρά τονίζει την σημασία της ρεαλιστικής καταγραφής της αξίας των στοιχείων που συνθέτουν τις οικονομικές καταστάσεις, μέσω της εύλογης αξίας και την ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια και καλύτερη πληροφόρηση των χρηστών των καταστάσεων. Η πρόσφατη οικονομική κρίση επανέφερε το ζήτημα της εύλογης αξίας και έθεσε ερωτήματα σχετικά με την καταλληλότητα και επάρκεια των λογιστικών κανόνων για τα χρηματοοικονομικά εργαλεία. Τα παραπάνω οδήγησαν στην έκδοση ενός νέου προτύπου (IFRS 9), το οποίο άλλαξε τον τρόπο αποτίμησης των χρηματοοικονομικών εργαλείων. Παρακάτω θα εξετάσουμε ποιά από τις δυο πλευρές επικράτησε και τι αλλαγές επήλθαν στην αποτίμηση των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων.

3.2 Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (IFRS 9)

Τα διεθνή λογιστικά πρότυπα που σχετίζονται άμεσα με τον τραπεζικό τομέα και τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού είναι τα IAS 32 Financial Instruments : Presentation, IFRS 9 Financial Instruments και IFRS 7 Financial Instruments : Disclosures. Ειδικά τα IAS 32 και IFRS 9, ορίζουν τον τρόπο παρουσίασης των χρηματοοικονομικών εργαλείων στις οικονομικές καταστάσεις καθώς επίσης και τον τρόπο αποτίμησής τους, κατά την αρχική αναγνώριση, την μεταγενέστερη αποτίμηση και κατά την διακοπή αναγνώρισής τους. Το IFRS 9 αντικατέστησε το IAS 39 Financial Instruments : Recognition and Measurement, το οποίο έχει ισχύ έως την 31/12/2017. Νωρίτερη υιοθέτηση του IFRS 9 είναι επιτρεπτή.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Σύμφωνα με το IAS 39, τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες :

1. Εύλογη αξία μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων
2. Διαθέσιμα προς πώληση
3. Δάνεια και απαιτήσεις
4. Διακρατούμενα έως τη λήξη

Η πρώτη κατηγορία συμπεριλαμβάνει τα στοιχεία ενεργητικού που κρατούνται για εμπορικούς σκοπούς και όσα στοιχεία αποφασίζεται από την οντότητα να αποτιμούνται στην εύλογη αξία μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων, κατά την αρχική αναγνώριση. Κατά την μεταγενέστερη αποτίμηση, οι μεταβολές στην εύλογη αξία των εν λόγω στοιχείων καταγράφονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Η δεύτερη κατηγορία συμπεριλαμβάνει στοιχεία ενεργητικού που δεν κατατάσσονται στις άλλες τρείς κατηγορίες και δεν είναι παράγωγα προϊόντα. Κατά την μεταγενέστερη αποτίμηση, οι μεταβολές στην εύλογη αξία καταγράφονται στην ΚΣΑΧ και μεταφέρονται ως αποθεματικό στα Ίδια κεφάλαια. Στη διακοπή αναγνώρισης ή στην απομείωση ενός στοιχείου τα συσσωρευμένα κέρδη (ζημιές) μεταφέρονται από την Κατάσταση Συνολικών Αποτελεσμάτων Χρήσης στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης. Η τρίτη κατηγορία αφορά μη παράγωγα προϊόντα με καθορισμένες πληρωμές τα οποία δεν συναλλάσονται σε ενεργές αγορές.Τα εν λόγω στοιχεία αποτιμώνται στο αναπόσβεστο κόστος, μέσω της μεθόδου αποτελεσματικού επιτοκίου.Η τέταρτη κατηγορία αφορά επίσης μη παράγωγα προϊόντα με καθορισμένες πληρωμές, για τα οποία υπάρχει η πρόθεση και η ικανότητα να διακρατηθούν έως τη λήξη τους. Και αυτή η κατηγορία στοιχείων ενεργητικού αποτιμάται στο αναπόσβεστο κόστος.

Οι κατηγορίες κατάταξης των χρηματοοικονομικών στοιχείων που αποτυπώντονται στο IAS 39 από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, αντικατοπτρίζουν την ανάγκη υιοθέτησης μικτού συστήματος αποτίμησης. Τα στοιχεία ενεργητικού που αποκτώνται και κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς αποτιμώνται σύμφωνα με τις τιμές που ισχύουν στην αγορά (κατηγορία αποτίμησης «στην εύλογη αξία μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων»), ενώ τα στοιχεία που συνδέονται με παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες και δεν προορίζονται προς πώληση αποτιμώνται στο αναπόσβεστο κόστος (κατηγορίες «δάνεια και απαιτήσεις» και «διακρατούμενα ως τη

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

λήξη»). Η κατηγορία «διαθέσιμα προς πώληση» συνδυάζει στοιχεία των υπολοίπων κατηγοριών, με την έννοια ότι στην κατάσταση οικονομικής θέσης τα εν λόγω στοιχεία απεικονίζονται στην εύλογη αξία, ενώ για την κατάσταση αποτελεσμάτων εφαρμόζεται η λογική του αναπόσβεστου κόστους.

Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 3.1, η οικονομική κρίση του 2008 και η ανάγκη απλούστερης διαχείρισης των χρηματοοικονομικών εργαλείων, έφερε και πάλι στο προσκήνιο το ζήτημα της αποτίμησης των χρηματοοικονομικών στοιχείων και οδήγησε στην αντικατάσταση του IAS 39 από το πρότυπο IFRS 9 (βλ.IASB,Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments,Discussion Paper,March 2008;IASB Responds to G20 recommendations,press release 04/2009). Η αντικατάσταση του IAS 39 πραγματοποιήθηκε σταδιακά σε τρείς φάσεις, μέσω τεσσάρων ενδιάμεσων εκδόσεων του IFRS 9 (βλ. PWC, CFOdirect Network, In depth: IFRS9-Classification and measurement, 2014). Στην πρώτη έκδοση (Νοέμβριος 2009) καταγράφηκαν οι αλλαγές στην κατηγοριοποίηση και αποτίμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού. Οι κατηγορίες αποτίμησης μειώθηκαν από τέσσερις σε δυο, στην κατηγορία αναπόσβεστου κόστους και εύλογης αξίας μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων. Επιπρόσθετα, σε αυτή την πρώτη έκδοση εισάγονται και οι έννοιες του επιχειρηματικού μοντέλου και των συμβατικών χρηματικών ροών, ως κριτηρίων για την κατηγοριοποίηση και αποτίμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού. Πιο συγκεκριμένα, εφόσον το επιχειρηματικό μοντέλο ορίζει την διακράτηση του στοιχείου προκειμένου να εισπραχθούν οι συμβατικές χρηματοροές και ταυτόχρονα οι εν λόγω ροές αφορούν αποκλειστικά πληρωμές κεφαλαίων και τόκων, τότε το στοιχείο αποτιμάται στο αναπόσβεστο κόστος. Σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις το στοιχείο αποτιμάται στην εύλογη αξία μέσω της κατάστασης αποτελεσμάτων. Σε αυτή την έκδοση του IFRS 9, η κατηγορία χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού «διαθέσιμα προς πώληση» καταργείται. Η μοναδική περίπτωση στοιχείων που η μεταβολή στην εύλογη αξία καταγράφεται στην Κατάσταση Συνολικών Αποτελεσμάτων Χρήσης και εν συνεχεία στην καθαρή θέση είναι οι επενδύσεις σε μετοχές, με την προϋπόθεση ότι δεν κατέχονται για εμπορικούς σκοπούς. Ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση, κατά την παύση αναγνώρισης ή την απομείωση των εν λόγω στοιχείων, τα συσσωρευμένα μη πραγματοποιηθέντα κέρδη (ζημιές) δεν μεταφέρονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων αλλά ανακυκλώνονται εντός της καθαρής θέσης (βλ.KPMG, IFRS Briefing Sheet,Issue 160,2009). Ως

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

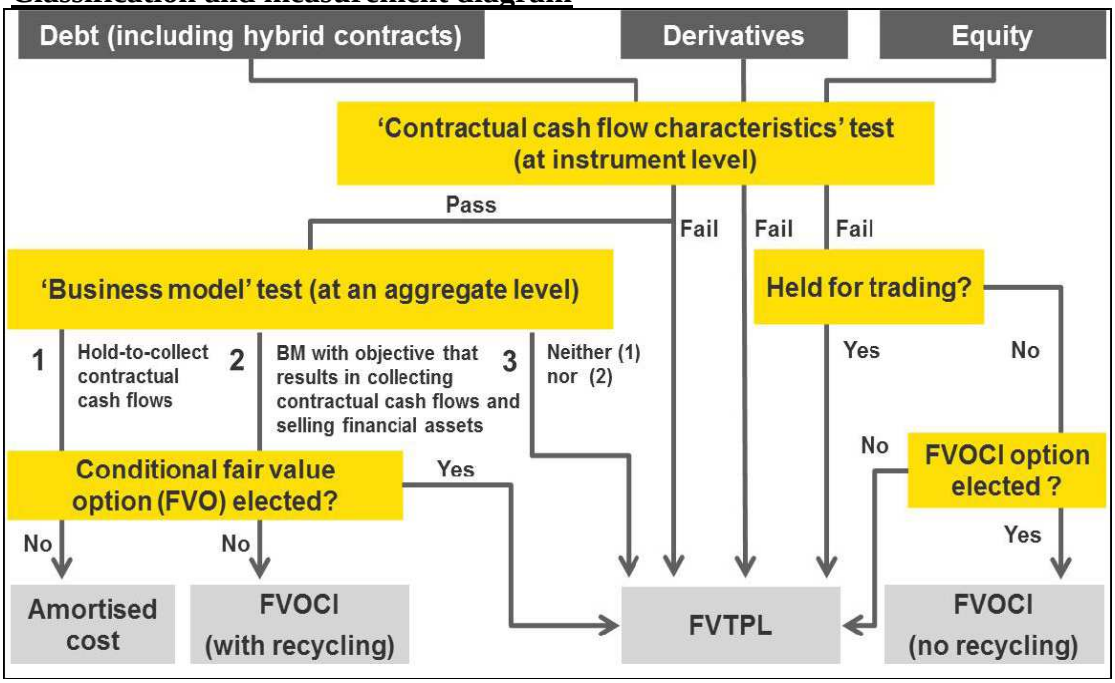
υποχρεωτική ημερομηνία υιοθέτησης της πρώτης έκδοσης του IFRS 9 ορίστηκε η 01/01/2013, η οποία όμως ανακλήθηκε και αντικαταστάθηκε αρχικά από την 01/01/2015. Η δεύτερη έκδοση του IFRS 9 (Οκτώβριος 2010) αφορούσε την κατηγοριοποίηση και αποτίμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων παθητικού και η τρίτη έκδοση (Νοέμβριος 2013) την λογιστική αντιστάθμισης. Με την δεύτερη έκδοση ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση αντικατάστασης του IAS 39, αναφορικά με την αναγνώριση και αποτίμηση των χρηματοοικονομικών εργαλείων. Τον Νοέμβριο του 2013 η επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων άφησε ανοιχτή την υποχρεωτική ημερομηνία υιοθέτησης του νέου IFRS 9 έως την τελική έκδοσή του (www.IFRS.org, IFRS 9 Mandatory effective date and disclosures).

Η τέταρτη και τελευταία έκδοση του IFRS 9 ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2014 και εισήγαγε εκτός των άλλων ορισμένες αλλαγές στην αναγνώριση και αποτίμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού. Πιο συγκεκριμένα, ορίστηκε μια τρίτη κατηγορία για συγκεκριμένα χρεόγραφα, τα οποία μπορούν να αποτιμηθούν στην εύλογη αξία μέσω της κατάστασης λοιπών συνολικών αποτελεσμάτων (IFRS Foundation, IFRS 9 Financial Instruments,2014). Προϋπόθεση για την κατάταξη ένος χρηματοοικονομικού στοιχείου ενεργητικού στη νέα κατηγορία αποτίμησης είναι :

- Οι συμβατικές του ροές να αφορούν μόνο πληρωμές κεφαλαίου και τόκου και
- Να διακρατείται εντός επιχειρηματικού μοντέλου που έχει ως σκοπό τόσο την είσπραξη των συμβατικών ροών όσο και την πώληση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού.

Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που κατατάσσονται στην παραπάνω κατηγορία αποτιμώνται, τόσο κατά την αρχική αναγνώριση όσο και κατά την μεταγενέστερη αποτίμηση, στην εύλογη αξία. Οι μεταβολές στη λογιστική αξία καταγράφονται στην κατάσταση λοιπών συνολικών αποτελεσμάτων, εκτός από τις ζημιές (κέρδη) απομείωσης, τα έσοδα τόκων και τα συναλλαγματικά κέρδη (ζημιές), τα οποία αναγνωρίζονται απευθείας στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Ειδικά για τα αξιόγραφα χρέους, κατά την διακοπή αναγνώρισης, τα συσσωρευμένα κέρδη (ζημιές) μεταφέρονται από την ΚΣΑΧ στην ΚΑΧ (PWC,In depth,IFRS 9-Classification and measurement,No.US2014-05;EY,IFRS Developments,IASB issues IFRS 9,issue 86,July 2014). Στην τελική έκδοση του IFRS9, ως ημερομηνία υποχρεωτικής υιοθέτησης ορίστηκε η 01/01/2018 (www.ifrs.org, IFRS 9 Mandatory effective date and disclosures) ενώ καταργήθηκαν όλες οι προηγούμενες εκδόσεις του προτύπου.

Classification and measurement diagram

Πηγή : ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014

Παρόλο που η εισαγωγή νέας κατηγορίας αποτίμησης αποτελεί απόκλιση από την αρχική πρόθεση της Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών προτύπων για εννιαίο τρόπο αποτίμησης των χρηματοοικονομικών εργαλείων, θεωρήθηκε αναγκαία καθώς με αυτό τον τρόπο μειώνονται οι διαφορές με τα αντίστοιχα πρότυπα του Οργανισμού Λογιστικών Προτύπων των ΗΠΑ και επίσης μειώνονται οι πιθανότητες λογιστικών διαφορών με το έργο για τα ασφαλιστικά συμβόλαια (www.iasplus.com, Financial Instruments Limited reconsideration of IFRS 9,2012). Από τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η αρχική συζήτηση για κατάργηση των επιμέρους κατηγοριών αποτίμησης και η επικράτηση της εύλογης αξίας δεν υλοποιήθηκε. Η τελική έκδοση του IFRS 9 περιέχει τρείς κατηγορίες αποτίμησης, έναντι των τεσσάρων του IAS 39. Ο στόχος της Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων ήταν εκτός των άλλων και η απλούστευση της λογιστικής διαχείρισης των χρηματοοικονομικών εργαλείων. Μπορούμε να πούμε ότι αυτός ο στόχος επιτεύχθηκε μερικώς, ωστόσο απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες, για την βελτίωση του προτύπου. Η τελευταία αναπροσαρμογή του προτύπου, με την εισαγωγή τρίτης κατηγορίας αποτίμησης, πραγματοποιήθηκε κατόπιν ενστάσεων εκ μέρους των οντοτήτων. Το βασικό επιχείρημα ήταν ότι η προηγούμενη διαχείριση έρχονταν σε αντίθεση με την πραγματική χρήση των συγκεκριμένων εργαλείων (επενδύσεις σε μετοχές), η οποία αφορά στρατηγικούς λόγους παρά λόγους απόδοσης. Εν τέλει, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο είναι εφικτή

μια εννιαία διαχείριση όλων των χρηματοοικονομικών εργαλείων, από την στιγμή που η φύση τους είναι πολύπλοκη και πράγματι υπάρχουν διαφορές στους λόγους που χρησιμοποιούνται από τις επιμέρους οντότητες. Ενδέχεται, υπεραπλουστεύοντας τον τρόπο αποτίμησής τους να δημιουργούνται άλλα σημαντικά ζητήματα, τα οποία θα διαφανούν στην πορεία εφαρμογής του νέου προτύπου.

4. Βασιλεία ΙΙΙ και διακριτικές ευχέρειες

Τον Δεκέμβριο του 2010 εκδόθηκαν τα νέα πρότυπα από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring και Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems). Σκοπός των νέων προτύπων είναι η αναθεώρηση και ενίσχυση των τριών πυλώνων της Βασιλείας ΙΙ καθώς επίσης και η προσθήκη νέων κανόνων για την ενίσχυση του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος.
Οι νέοι κανόνες της Βασιλείας ΙΙΙ, εκτός των άλλων, ορίζουν ότι τα συσσωρευμένα αποθεματικά της κατάστασης λοιπών συνολικών εσόδων που προέρχονται από στοιχεία ενεργητικού που κατατάσσονται ως «διαθέσιμα προς πώληση», συμπεριλαμβάνονται εφεξής στον υπολογισμό του Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της κατηγορίας 1 (Common Equity Tier 1) και δεν προβλέπεται καμία αναπροσαρμογή για την αφαίρεσή τους (Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems,Part I,B1, σημείωση 10). Στη σημείωση 10 ωστόσο αναφέρεται ότι η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να διερευνά την κατάλληλη διαχείριση των μη αναγνωρισμένων κερδών, σε σχέση και με τις αλλαγές στην λογιστική διαχείριση. Την περίοδο που εκδόθηκαν τα νέα πρότυπα για την τραπεζική εποπτεία, είχε ξεκινήσει η διαδικασία αντικατάστασης του IAS 39, στα πλαίσια της οποίας ορίστηκαν οι αλλαγές στην αναγνώριση και αποτίμηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού. Στο παρελθόν, δίνονταν η δυνατότητα εξαίρεσης των συγκεκριμένων ποσών από τον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων. Με την υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων από τις Ευρωπαϊκές Τράπεζες η Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας, έδωσε οδηγίες στην εφαρμογή «διακριτικών ευχερειών», για τον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων (CEBS,Guidelines on

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

prudential filters for regulatory capital,2004), ορίζοντας την ειδική διαχείριση για τα διαθέσιμα προς πώληση στοιχεία ενεργητικού

Το 2013 η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε τις αλλαγές της Βασιλείας ΙΙΙ, μέσω νομοθετικού πλαισίου {Regulation (EU) No 575/2013 και Directive 2013/36/EU}, το οποίο έχει εφαρμογή από την 01/01/2014. Στα άρθρα 467,468{Regulation (EU) No 575/2013} προσδιορίζεται ο τρόπος εφαρμογής των αλλαγών, για τα μη αναγνωρισμένα κέρδη (ζημιές) των στοιχείων που αποτιμώνται στην εύλογη αξία. Όσον αφορά τις μη αναγνωρισμένες ζημιές που προέρχονται από την αποτίμηση στην εύλογη αξία χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, ορίζεται ότι θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στον υπολογισμό του Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών της κατηγορίας 1. Ο κανόνας μπορεί να εφαρμοστεί σταδιακά μέχρι το 2017, βάσει ποσοστών ανά έτος. Παράλληλα, δίνεται η δυνατότητα στις τοπικές αρχές κάθε χώρας, να μη συμπεριλαμβάνουν στον υπολογισμό του Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών κατηγορία 1 (CET 1) τα μη αναγνωρισμένα κέρδη (ζημιές) των ιδίων κεφαλαίων που προκύπτουν από χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού που κατατάσσονται στην κατηγορία «διαθέσιμα προς πώληση» και προέρχονται από κεντρικές κυβερνήσεις.Όσον αφορά τα μη αναγνωρισμένα κέρδη, το άρθρο 468 ορίζει ότι τα ιδρύματα πρέπει να αφαιρούν από τον υπολογισμό του CET 1, τα μη αναγνωρισμένα κέρδη που προέρχονται από την αποτίμηση στοιχείων ενεργητικού, παθητικού στην εύλογη αξία που καταγράφονται στον ισολογισμό (με ορισμένες εξαιρέσεις) και των επενδύσεων σε ακίνητα που καταγράφονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων. Όλα τα υπόλοιπα μη αναγνωρισμένα κέρδη δεν θα αφαιρούνται από τον υπολογισμό του κεφαλαίου. Δίνεται η δυνατότητα αναβολής εφαρμογής του μέτρου για τα μη αναγνωρισμένα κέρδη, μέχρι την 31/12/2014, ενώ από το 2015 ξεκινά η σταδιακή εφαρμογή, βάσει ποσοστών ανά έτος.

Υπό την οδηγία του άρθρου 80 του κανονισμού 575/2013, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΒΑ) ανέλαβε να διερευνήσει το ζήτημα των μη αναγνωρισμένων κερδών για τον καθορισμό των εποπτικών κεφαλαίων, προκειμένου να θέσει εναλλακτικές προτάσεις για την διαχείρισή τους. Στην τελική οδηγία που εξέδωσε η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΒΑ) τον Δεκέμβριο του 2013, ουσιαστικά προτείνεται η εφαρμογή διακριτικών ευχερειών (prudential filters) για τα μη αναγνωρισμένα κέρδη, προκειμένου να μην συμπεριλαμβάνονται στον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων.Τα βασικά επιχειρήματα για την αφαίρεση των μη αναγνωρισμένων κερδών από το υπολογισμό των κεφαλαίων είναι αφενός ότι αυτά τα κέρδη είναι

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ευμετάβλητα και μπορεί να εξαφανιστούν σύντομα, ως αποτέλεσμα των συνθηκών που επικρατούν στις αγορές, ειδικά στις περιόδους οικονομικών κρίσεων.Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την έννοια του κεφαλαίου, όπως καθορίζεται στα πλαίσια της εποπτείας, ως μακροπρόθεσμης πηγής απορρόφησης ζημιών. Αφετέρου, ο αμφίβολος τρόπος αποτίμησης της εύλογης αξίας πολλών στοιχείων,μπορεί να οδηγήσει σε υπερεκτίμηση των μη αναγνωρισμένων κερδών και των ιδίων κεφαλαίων.Επιπρόσθετα, σε πολλές Τράπεζες τα μη αναγνωρισμένα κέρδη αποτελούν σημαντικό κομμάτι των ιδιών κεφαλαίων και αυτό είναι κάτι που ενδεχομένως εμπεριέχει ρίσκο, δεδομένου ότι ο κίνδυνος που προκύπτει από τις μεταβολές στην τιμή των στοιχείων που συμπεριλαμβάνονται στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο, δεν καλύπτεται από το υφιστάμενο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας (σε αντίθεση με τα στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται στο εμπορικό χαρτοφυλάκιο). Από την άλλη πλευρά, η διαφορετική διαχείριση μεταξύ μη αναγνωρισμένων κερδών και ζημιών ενέχει κινδύνους που σχετίζονται με την χειραγώγηση από την πλευρά των ιδρυμάτων.Μέσω της ασσύμετρης διαχείρισης δίνεται το έναυσμα αναγνώρισης των συσσωρευμένων μη αναγνωρισμένων κερδών, μέσω της πώλησης των υποκείμενων στοιχείων, προκειμένου να αποφευχθεί η μείωση στα εποπτικά κεφάλαια. Εάν αυτή η τάση είναι σημαντική ενδεχομένως να επιφέρει αναταράξεις στην ισορροπία της αγοράς, όταν τα ιδρύματα πωλούν μαζικά σημαντικά στοιχεία ενεργητικού με συσσωρευμένα μη αναγνωρισμένα κέρδη, προκειμένου να καλύψουν ζημιές που προκύπτουν από την αποτίμηση στην εύλογη αξία άλλων αντίστοιχων στοιχείων (EBA/OP/2013/03).

Κατά το παρελθόν, η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας είχε εκπονήσει έρευνα για την επιπτωση των διακριτικών ευχερειών στα εποπτικά κεφάλαια, από την οποία προέκυψε ότι για τις χώρες που εφαρμόζουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, οι διακριτικές ευχέρειες μειώνουν τα εποπτικά κεφάλαια (Tier1) κατά 5,2% και αυξάνουν τα κεφάλαια Tier2 κατά 8,3%. Τα συνολικά κατάλληλα κεφάλαια μειώνονται κατά 0,9% (Committee of European Banking Supervisors, Analytical Report on prudential filters for regulatory capital,2007).

Σε περίπτωση που οι επιμέρους ρυθμιστικές αρχές συμπεριλάβουν τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων στον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων, η σύνδεση μεταξύ κεφαλαιακής επάρκειας και οικονομικού περιβάλλοντος θα είναι πιό ευδιάκριτη, καθώς τα ομόλογα είναι ευαίσθητα στις μεταβολές των επιτοκίων. Αν δηλαδή τα επιτόκια αυξηθούν, οι αξία των ομολόγων

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

θα μειωθεί με αποτέλεσμα την καταγραφή ζημιών στην Κατάσταση λοιπών συνολικών εσόδων. Κατά προέκταση, θα επέλθει μείωση των Ίδιων κεφαλαίων και της κεφαλαιακής επάρκειας των Τραπεζών.

5.Ανασκόπηση βιβιογραφίας

5.1 Χειραγώγηση κερδών

Με τον όρο χειραγώγηση αναφερόμαστε στην καταγραφή οικονομικών στοιχείων στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, με σκοπό να μην αντιπροσωπεύουν τα πραγματικά στοιχεία. Διάφοροι παράγοντες που οδηγούν σε αυτό το φαινόμενο έχουν κατά καιρούς προσδιοριστεί σε έρευνες, οι οποίες αφορούν και τον τραπεζικό κλάδο. Παλαιότερες έρευνες ανέδειξαν την σημασία της εταιρικής δομής των Τραπεζών και συγκεκριμένα τα προβλήματα που προκύπτουν λόγω της απόστασης των ιδιοκτητών-μετόχων από την καθημερινή λειτουργία του οργανισμού. Σε αυτή την περίπτωση (που είναι η τρέχουσα κυρίαρχη μορφή εταιρικής διακυβέρνησης), προκύπτει ασυμμετρία πληροφόρησης, καθώς η Διοίκηση έχει καλύτερη γνώση της λειτουργίας και των θεμάτων που αφορούν την απόδοση της εταιρείας από τους μετόχους και μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτή τη γνώση προς το συμφέρον της. Με αυτό τον τρόπο δημιουργούνται προβλήματα αντιπροσώπευσης (Beatty et al.,1999). Από την παραπάνω έρευνα προκύπτει ότι οι δημόσιες Τράπεζες έχουν μεγαλύτερο έναυσμα να χειραγωγήσουν τα κέρδη, εξαιτίας της σημαντικότητας των κερδών στην αποτίμηση των μετοχών και της σύστασης του μετοχικού κεφαλαίου.Ουσιαστικά οι δημόσιες Τράπεζες χρησιμοποιούν περισσότερο τα κέρδη (ζημιές) των αξιογράφων για την χειραγώγηση των κερδών και αυτό εξηγείται από την μεγαλύτερη ασυμμετρία πληροφόρησης που ισχύει για την συγκεκριμένη κατηγορία Τραπεζών. Ιδιαίτερος είναι ο ρόλος της γενικότερης εταιρικής δομής των δημόσιων Τραπεζών στην χειραγώγηση των κερδών. Η έρευνα των Cornett,McNutt,Tehranian (2008) έδειξε, εκτός των άλλων, ότι η ανεξαρτησία της Διοίκησης σχετίζεται αρνητικά με τη χειραγώγηση των κερδών, ενώ μηχανισμοί διακυβέρνησης, όπως η αμοιβή βάσει απόδοσης, ενθαρρύνουν την χειραγώγηση. Ανασταλτικός παράγοντας στη

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

χειραγώγηση έχει αποδειχθεί και η ισχυρή νομοθεσία για την προστασία των επενδυτών (Leuz et al,2002). Εταιρείες σε χώρες με ανεπτυγμένη αγορά, διεσπαρμένο μετοχικό κεφάλαιο, ισχυρά δικαιώματα επενδυτών και επιβολή των νόμων, επιδίδονται λιγότερο σε ενέργειες χειραγώγης των κερδών. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες που ωθούν στην χειραγώγηση κερδών είναι η ανάγκη καταγραφής θετικών κερδών ή μη μηδενικών κερδών, η διατήρηση της τρέχουσας απόδοσης σε επίπεδο κερδών καθώς και η ικανοποίηση των προσδοκιών των αναλυτών και των σχετικών προβλέψεων για τα κέρδη (Degeorge et al,1999). Ουσιαστικά τα κέρδη είναι ο πυλώνας πάνω στον οποίο στηρίζονται τόσο οι αναλυτές και οι επενδυτές όσο και τα εταιρικά Διοικητικά συμβούλια, καθώς παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τις επενδυτικές αποφάσεις. Τα δε Διοικητικά συμβούλια, συνδέουν τις αποδοχές του διευθύνοντος προσωπικού με τα αποτελέσματα, κάτι που μπορεί να οδηγήσει στην χειραγώγηση των κερδών. Εκτός από την διατήρηση θετικών κερδών σημαντικός είναι και ο παράγοντας της ομαλοποίησης των κερδών κατά το πέρασμα του χρόνου ή ακόμα και η καταγραφή μειωμένων κερδών, με σκοπό την διακράτηση κερδών για πιό δύσκολες οικονομικά περιόδους (Goel,Thakor,2003). Στην ίδια μελέτη γίνεται διάκριση μεταξύ πραγματικής και τεχνητής χειραγώγησης των κερδών. Η πραγματική χειραγώγηση συμπεριλαμβάνει αποφάσεις που επηρεάζουν τις χρηματικές ροές (π.χ αλλαγή στην χρονική στιγμή πραγματοποίησης, πώλησης επενδύσεων) ενώ η τεχνητή χειραγώγηση επιτυγχάνεται κυρίως μέσω των γενικά αποδεκτών λογιστικών κανόνων (GAAP). Η πραγματική χειραγώγηση έχει εμφανή κόστη ενώ η τεχνητή έμμεσα κόστη (απώλεια αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων) .

Ειδικά όσον αφορά τον τραπεζικό κλάδο, καίριο ρόλο στη χειραγώγηση των κερδών κατέχουν τα εποπτικά κεφάλαια και οι αρνητικές επιπτώσεις από την μη τήρησή τους (Healy,Wahlen,1998). Ουσιαστικά η χειραγώγηση των κερδών χρησιμοποιείται για την επίτευξη συγκεκριμένου ύψους κεφαλαιακής επάρκειας. Επίσης, με δεδομένο ότι οι Τράπεζες είναι περισσότερο εκτεθειμένες στον κίνδυνο ρευστότητας και συνεπακόλουθα σε πιθανό τραπεζικό πανικό και προκειμένου να αυξηθεί η εμπιστοσύνη του κοινού, οι Διοικήσεις έχουν ισχυρό κίνητρο να χειραγωγήσουν τα κέρδη (Shen,Chih,2005). Στη μελέτη του Morgan (2002) γίνεται ειδική μνεία στο ενεργητικό των Τραπεζών (δάνεια και εμπορικά χαρτοφυλάκια) και την αβεβαιότητα που προκαλούν, λόγω της δυσκολίας εντοπισμού του ρίσκου που ενέχουν ή της συνεχούς αλλαγής του ρίσκου. Η αυξημένη μόχλευση των Τραπεζών οδηγεί σε

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

αύξηση του ρίσκου και αντικατάσταση των στοιχείων του ενεργητικού. Προκειμένου να μην γίνεται αντιληπτή αυτή η αντικατάσταση από τους εξωτερικούς παράγοντες, η Διοίκηση έχει ισχυρό κίνητρο να προβεί σε χειραγώγηση των κερδών. Το ζήτημα της χειραγώγης αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε καιρούς οικονομικών κρίσεων, όπου οι Διοικήσεις των Τραπεζών πρέπει να αντιμετωπίσουν τον αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο που δημιουργείται από την αδυναμία πληρωμής των πελατών τους καθώς και τις γενικότερες συνθήκες της αγοράς, που προκαλούν κινδύνους λόγω αυξομειώσεων των επιτοκίων και των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

5.2 Προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων

Σημαίνοντα ρόλο στην ανάλυση της χειραγώγης κερδών στον τραπεζικό τομέα κατέχουν οι προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων. Η σημαντικότητα των προβλέψεων για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου και το γεγονός ότι είναι ένα έξοδο που αναγνωρίζεται στα αποτελέσματα άμεσα και αφορά πιθανά μελλοντικά γεγονότα, τις καθιστά ένα παράγοντα που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για σκοπούς χειραγώγησης. Πολλές μελέτες έχουν αναλύσει τον ρόλο των προβλέψεων στη χειραγώγηση των κερδών και των εποπτικών κεφαλαίων, όπως επίσης και στην αποτίμηση των Τραπεζών από τους επενδυτές. Σε μερικές περιπτώσεις, έχει αποδειχθεί ότι η αύξηση των προβλέψεων αποτιμάται θετικά, καθώς η αγορά την αντιλαμβάνεται ως ένδειξη δύναμης και ότι η διοίκηση στέλνει έμμεσα το μήνυμα ότι πιστεύει στην ανθεκτικότητα των κερδών της Τράπεζας και ότι είναι ικανά να αντέξουν ένα «χτύπημα», υπό την μορφή των προβλέψεων (Beaver et al,1989). Το ίδιο παρατηρείται και στις περιπτώσεις μη αναμενόμενων προβλέψεων, όπου επιβεβαιώνεται η θετική αποτίμηση από τους επενδυτές, ακόμα και αν αύξηση των προβλέψεων συνεπάγεται μείωση των κερδών (Whalen,1994). Ωστόσο, τα μηνύματα διαφέρουν ανάλογα με το μέγεθος της Τράπεζας, την μεταβλητότητα των κερδών, τις μελλοντικές επενδυτικές ευκαιρίες και τον βαθμό χειραγώγησης των κερδών. Πιό συγκεκριμένα, το μέγεθος της Τράπεζας έχει αρνητική σχέση ενώ η μεταβλητότητα των κερδών, οι μελλοντικές επενδυτικές ευκαιρίες και ο βαθμός χειραγώγησης των κερδών θετική σχέση (Kanagaretnam et al,2003). Επιπρόσθετα, η χειραγώγηση των κερδών μέσω των προβλέψεων μεταβάλλεται ανάλογα και με τον ιδιωτικό ή δημόσιο χαρακτήρα της Τράπεζας. Η έρευνα των Beatty, Petroni (2001) ανέδειξε ότι οι

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

δημόσιες Τράπεζες είναι πιό πιθανό να χρησιμοποιήσουν τις προβλέψεις προκειμένου να εξαλείψουν μικρές μειώσεις των κερδών. Διαφοροποιήσεις εντοπίζονται και μεταξύ χωρών, ανάλογα με το καθεστώς προστασίας των επενδυτών, την ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων, τους κανονισμούς και την εποπτεία, την οικονομική δομή και ανάπτυξη. Η χειραγώγηση των κερδών μέσω των προβλέψεων μειώνεται όσο βελτιώνεται η προστασία των επενδυτών, η ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων (περισσότερη και καλύτερη πληροφόρηση) και η ιδιωτική και επίσημη εποπτεία. Αντιθέτως, η χειραγώγηση των κερδών εντείνεται όσο αναπτύσσεται το οικονομικό σύστημα της χώρας, καθώς αυξάνονται οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων και η Διοίκηση έχει μεγαλύτερο έναυσμα καταγραφής σταθερών κερδών (Fonseca, Gonzalez, 2007).

Όσον αφορά την σχέση των προβλέψεων και των εποπτικών κεφαλαίων, παλαιότερες έρευνες έφεραν αντικρουόμενα αποτελέσματα. Σε κάποιες από αυτές διαφαίνεται ότι οι Τράπεζες τις χρησιμοποιούν με σκοπό να χειραγωγήσουν τα εποπτικά κεφάλαια (Moyer,1990;Beatty et al,1995), ενώ σε κάποιες άλλες αυτή η σχέση δεν αποδεικνύεται (Collins et al,1995). Σε μεταγενέστερη έρευνα (Ahmed et al,1998) επανεξετάστηκε και επιβεβαιώθηκε η σύνδεση μεταξύ προβλέψεων και εποπτικών κεφαλαίων, ενώ επίσης παρατηρήθηκε ότι η χειραγώγηση των κερδών δεν είναι σημαντική για τον καθορισμό των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Πιό πρόσφατες μελέτες ανέδειξαν τον ρόλο των προβλέψεων στην χειραγώγηση των κερδών και την αποτίμηση των τραπεζών μέσω της θεωρίας σημάτων (Anandarajan et al,2012).

5.3 Πώληση χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού

Εκτός από τις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις ένα άλλο στοιχείο που ενδεχομένως χρησιμοποιείται για την χειραγώγηση των αποτελεσμάτων και εποπτικών κεφαλαίων και έχει σημαντική επίδραση στην αποτίμηση των Τραπεζών, είναι η πώληση στοιχείων του ενεργητικού. Η χρονική στιγμή πώλησης τέτοιων στοιχείων και πιό συγκεκριμένα μακροχρόνιων επενδύσεων και περιουσιακών στοιχείων, έχει αποδειχθεί ότι συνδέεται με την πρόθεση των Διοικήσεων για μείωση των διαχρονικών διακυμάνσεων στα κέρδη των Τραπεζών και διατήρηση των κερδών

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

σε καθορισμένα και αποδεκτά επίπεδα (Bartov,1993). Δεδομένου ότι η στιγμή που πωλείται ένα στοιχείο ενεργητικού καθορίζεται από την Διοίκηση, μπορεί να επιλέγονται στοιχεία τα οποία την στιγμή της πώλησης έχουν συσωρρευμένα μη αναγνωρισμένα κέρδη, προκειμένου να αυξηθούν τα συνολικά κέρδη ή στοιχεία τα οποία την στιγμή της πώλησης έχουν συσωρρευμένες ζημιές προκειμένου να μειωθούν τα συνολικά κέρδη. Επιπρόσθετα, εάν κοντά στο τέλος έτους έχει αποφασισθεί η πώληση ένος στοιχείου, η Διοίκηση μπορεί είτε να επισπεύσει την συναλλαγή προκειμένου τα κέρδη (ζημιές) να καταγραφούν στην τρέχουσα χρήση είτε να παρατείνει την ολοκλήρωση της συναλλαγής προκειμένου τα κέρδη (ζημιές) να καταγραφούν στην επόμενη χρήση. Στην έρευνα των Kanageretnam, Lobo και Mathieu (2004) αποδεικνύεται ότι οι Τράπεζες χρησιμοποιούν τις πωλήσεις των αξιογράφων που κρατούνται για εμπορικούς σκοπούς ως εναλλακτικό μέσο χειραγώγησης των κερδών. Πιό συγκεκριμένα, τα κέρδη (ζημιές) από την πώληση αυτών των στοιχείων και οι προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων λειτουργούν ως υποκατάστατα. Η χρήση και των δυο αυτών επιλογών συνδέεται με την ανάγκη των Τραπεζών για εξωτερική χρηματοδότηση, η οποία δίνει το έναυσμα στις Διοικήσεις να χειραγωγήσουν τα κέρδη, προκειμένου να επιτύχουν μείωση του κόστους κεφαλαίου. Μελέτες στη δεκαετία του ΄90 υποδεικνύουν ότι οι Τράπεζες χρησιμοποιούν την πώληση ομολόγων και μετοχών που κρατούνται για επενδυτικούς σκοπούς, προκειμένου να χειραγωγήσουν τα εποπτικά κεφάλαια, όταν αυτά είναι μειωμένα (Sholes et al,1990). Η χειραγώγηση επιτυγχάνεται και σε αυτή την περίπτωση μέσω της αναγνώρισης των συσσωρευμένων μη αναγνωρισμένων κερδών των επενδυτικών στοιχείων ενεργητικού. Ειδική αναφορά γίνεται στην βιβλιογραφία για τα συσσωρευμένα κέρδη (ζημιές) των αδιαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων και την σχέση τους με την αποτίμηση των Τραπεζών. Στην έρευνα των Dong, Ryan και Zhang (2013) επισημαίνεται ότι τα κέρδη (ζημιές) των συγκεκριμένων στοιχείων επηρεάζουν την αποτίμηση των Τραπεζών από τους επενδυτές, ειδικά στην περίπτωση των πιό ανεπτυγμένων Τραπεζών. Επίσης, αποδεικνύεται ότι οι επενδυτές συμπεριλαμβάνουν τα μη αναγνωρισμένα κέρδη (ζημιές) των επενδυτικών αξιογράφων στην αποτίμηση και αντιλαμβάνονται την πιθανή παρέμβαση των μάνατζερ (Ahmed, Takeda,1995). Όσον αφορά τις ζημιές απομείωσης που προκύπτουν όταν η εύλογη αξία των επενδυτικών αξιογράφων πέφτει χαμηλότερα του αναπόσβεστου κόστους, προκύπτει ότι επίσης λαμβάνονται υπ΄όψιν από τους επενδυτές, κατά την αποτίμηση των Τραπεζών (Badertscher et al.,2014). Γενικότερα,

η μεταφορά (reclass) των μη αναγνωρισμένων κερδών (ζημιών) των χρηματοιοικονομικών στοιχείων ενεργητικού από την Κατάσταση Συνολικών Αποτελεσμάτων Χρήσης στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης, φαίνεται ότι επηρεάζει την αποτίμηση, καθώς βοηθά στην πρόβλεψη της μελλοντικής απόδοσης των Τραπεζών (Evans et al.,2014). Κατά την ανάλυση του ρόλου των διαθέσιμων προς πώληση σε περιόδους οικονομικής κρίσης, επιβεβαιώνεται ότι οι Τράπεζες τα χρησιμοποιούν για την χειραγώγηση των κερδών. Ο λόγος για την χειραγώγηση έγκειται στην ανάγκη της Διοίκησης να μεταφέρει μηνύματα για τα μελλοντικά κέρδη ή να μειώσει την παροχή πληροφόρησης για την διακύμανση των κερδών. Επίσης, οι πιθανότητες χειραγώγησης των κερδών από τις Τράπεζες είναι μεγαλύτερες όταν επικρατούν συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης, παρά κατά τη διάρκεια οικονομικής ύφεσης, ενώ τα μηνύματα της Διοίκησης για τα κέρδη (ζημιές) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων είναι πιό έντονα σε περιόδους ύφεσης. Συνεπώς, τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη πρόβλεψη μελλοντικών κερδών από τους αναλυτές (Wang,Sallehu, 2014).

Τέλος ,στην έρευνα των Hunton, Libb,Mazza (2006), επισημαίνεται και ο ρόλος της διαφάνειας των οικονομικών καταστάσεων στην χειραγώγηση των κερδών. Στις περιπτώσεις απουσίας διαφάνειας και όταν τα κέρδη διαφέρουν από τα αναμενόμενα, οι μάνατζερ προβαίνουν σε επιλεκτικές πωλήσεις χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού, που κατατάσσονται ως «διαθέσιμα προς πώληση», καθώς θεωρούν ότι η χειραγώγηση δεν μπορεί να γίνει αντιληπτή, θα βελτιωθεί η απόδοση της μετοχής ενώ παράλληλα δεν θα υπάρξει επίπτωση στην φήμη της Τράπεζας, σε σχέση με την ποιότητα των οικονομικών καταστάσεων. Από την έρευνα προκύπτει ότι μεγαλύτερη διαφάνεια στην κατάσταση λοιπού συνολικού αποτελέσματος, μειώνει τις πιθανότητες χειραγώγησης από την Διοίκηση των Τραπεζών.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

6.Δημιουργία δείγματος

Η παρούσα εργασία αφορά Ευρωπαϊκές Τράπεζες και συγκεκριμένα τις Τράπεζες που χρησιμοποιούν το ευρώ ως βάση για την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Το δείγμα βασίζεται στα στοιχεία των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων τριάντα πέντε Τραπεζών, από εννέα Ευρωπαϊκές χώρες, για τα έτη 2008-2014.Η σύνθεση του δείγματος είναι η εξής :

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ	**ΧΩΡΑ**	**ΠΛΗΘΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ**
Βόρεια Ευρώπη	Αυστρία	3
Βόρεια Ευρώπη	Βέλγιο	2
Βόρεια Ευρώπη	Γαλλία	4
Βόρεια Ευρώπη	Γερμανία	3
Βόρεια Ευρώπη	Ολλανδία	2
		14
Νότια Ευρώπη	Ελλάδα	3
Νότια Ευρώπη	Ισπανία	6
Νότια Ευρώπη	Ιταλία	10
Νότια Ευρώπη	Πορτογαλία	2
		21
Σύνολο		**35**

Το μεγαλύτερο μέρος των στοιχείων συλλέχθηκε από την βάση δεδομένων Thomson Reuters DataStream, με εξαίρεση τα παρακάτω στοιχεία, τα οποία προήλθαν από τις επίσημες ιστοσελίδες των Τραπεζών και κυρίως από τις ετήσιες εκθέσεις :

Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης
1.Κέρδη/Ζημιές διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (προ φόρων)
2.Κέρδη/Ζημιές προ φόρων
3.Καθαρά κέρδη/ζημιές μετά φόρων
Κατάσταση Συνολικών Αποτελεσμάτων Χρήσης
4.Μεταβολή στο αποθεματικό διαθεσίμων προς πώληση αξιογράφων λόγω μεταβολών στην εύλογη αξία (προ φόρων)
5.Μεταβολή στο αποθεματικό διαθεσίμων προς πώληση αξιογράφων από μεταφορά στα αποτελέσματα χρήσης (προ φόρων)
6.Συνολικό αποτέλεσμα χρήσης (μετά φόρων)

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Κατάσταση Μεταβολών Καθαρής Θέσης
7.Συσσωρευμένο αποθεματικό διαθεσίμων προς πώληση αξιογράφων
8.Συσσωρευμένο αποθεματικό κατάστασης λοιπών συνολικών αποτελεσμάτων

Το αρχικό δείγμα Τραπεζών για τις οποίες αντλήθηκαν δεδομένα από την βάση δεδομένων (DataStream) ανέρχονταν σε ενενήντα τέσσερις. Στην προσπάθεια καταγραφής των δεδομένων για τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα από τις οικονομικές καταστάσεις, προέκυψαν δυσκολίες (γλώσσα σύνταξης καταστάσεων, μη λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τα διαθέσιμα προς πώληση στοιχεία κ.α), οι οποίες οδήγησαν στην μείωση του τελικού δείγματος.

Ο Πίνακας 1 περιλαμβάνει τις Τράπεζες του δείγματος ανά χώρα καθώς επίσης και στοιχεία για τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού και τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα. Στον Πίνακα 2 καταγράφονται οι περιγραφές των μεταβλητών που έχουν χρησιμοποιηθεί κατά την ανάλυση.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 1 : Στοιχεία Τραπεζών δείγματος

Ποσά σε ΄000.000		Σύνολο Ενεργητικού	Διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα (AFS)
Βόρεια Ευρώπη	**ΑΥΣΤΡΙΑ**	**2.370**	**152**
	ERSTE GROUP BANK AG	1.425	138
	OBERBANK AG	118	6
	RAIFFEISEN BANK	826	8
	ΒΕΛΓΙΟ	**5.040**	**733**
	DEXIA SA	3.025	451
	KBC GROUP NV	2.015	283
	ΓΑΛΛΙΑ	**37.099**	**3.500**
	BNP PARIBAS SA	13.827	1.409
	CREDIT AGRICOLE SA	11.467	1.033
	NATIXIS	3.578	255
	STE. GENL. DE FRANCE	8.227	802
	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	**19.025**	**649**
	COMMERZBANK AG	4.601	271
	DEUTSCHE BANK AG	13.051	305
	DEUTSCHE POSTBANK AG	1.373	73
	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	**8.352**	**1.307**
	ING GROEP N.V	8.218	1.299
	VAN LANSCHOT NV	133	8
Σύνολο		**71.886**	**6.342**
Νότια Ευρώπη	**ΕΛΛΑΔΑ**	**1.676**	**99**
	ALPHA BANK A.E.	455	29
	NATL BANK OF GREECE	764	53
	PIRAEUS BANK	457	17
	ΙΤΑΛΙΑ	**15.614**	**1.417**
	BANCA MONTE PASCHI	1.492	147
	BANCA POP DI MILANO	341	49
	BANCA POPOLARE DELL emillia	411	24
	BANCO DI SARDEGNA	91	4
	BANCO POPOLARE	889	57
	CREDITO EMILIANO SPA	214	42
	INTESA SANPAOLO SPA	4.445	532
	MEDIOBANCA SPA	508	53
	UBI BANCA	871	77
	UNICREDIT SPA	6.353	432
	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	**788**	**91**
	BANCO BPI, S.A	306	33
	BANCO ESPIRITO SANTO	483	58
	ΙΣΠΑΝΙΑ	**15.762**	**1.576**
	BANCO BILBAO VIZCAYA	4.024	470
	BANCO POPULAR ESP.	954	93
	BANCO SABADELL	828	95
	BANCO SANTANDER SA	8.152	600
	BANKINTER S.A.	391	28
	CAIXABANK	1.412	290
Σύνολο		**33.840**	**3.184**

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 2 : Περιγραφή μεταβλητών

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
TCI	Συνολικά κέρδη (ζημιές) προ φόρων/ΚΣΑΧ
OCI	Συνολικά λοιπά κέρδη (ζημιές) προ φόρων/ΚΣΑΧ
OCI rest	Συνολικά λοιπά κέρδη (ζημιές) προ φόρων εκτός των ποσών που αφορούν τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα/ΚΣΑΧ
EBT	Συνολικά κέρδη (ζημιές) προ φόρων/ΚΑΧ
Ei	Συνολικά κέρδη (ζημιές) προ φόρων, μείον μεταβολές της ΚΣΑΧ αναφορικά με τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα
Eii	Συνολικά κέρδη (ζημιές) προ φόρων, μείον μεταβολές της ΚΣΑΧ αναφορικά με τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα, μείον τα κέρδη (ζημιές) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων/ΚΑΧ
Eiii	Συνολικά κέρδη (ζημιές) προ φόρων, μείον μεταβολές της ΚΣΑΧ αναφορικά με τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα, μείον τα κέρδη (ζημιές) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων/ΚΑΧ, μείον τις ετήσιες προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων/ΚΑΧ
RECLASS	Μεταφορά κερδών (ζημιών) που αφορούν διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα από την ΚΣΑΧ στην ΚΑΧ
RGL	Κέρδη (ζημιές) διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων/ΚΑΧ
URGL	Μεταβολή στο αποθεματικό διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων που δεν αφορά ποσά που μεταφέρονται στην ΚΑΧ
ARAFSt1	Συσσωρευμένα αποθεματικά διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων προηγούμενου έτους/Κατάσταση Μεταβολών Ιδίων Κεφαλαίων
AFS	Διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα
LLP	Προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων/ΚΑΧ
AQ	Δάνεια σε καθυστέρηση % Σύνολο Δανείων
CA	(Κεφάλαια Tier1+Κεφάλαια Tier 2)/Risk Weighted Assets
L	Σύνολο Δανείων % Σύνολο καταθέσεων
ROWA	Λειτουργικό αποτέλεσμα/Risk Weighted Assets

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

7. Χαρακτηριστικά δείγματος

Ο Πίνακας 3 απεικονίζει τα χαρακτηριστικά του δείγματος Τραπεζών. Κατά μέσο όρο, κατά την περίοδο 2008-2014, οι Τράπεζες εμφανίζουν συνολικά κέρδη προ φόρων επτακόσια είκοσι εννιά δισεκατομύρια ευρώ (μεταβλητή TCI). Από τις ελάχιστες και μέγιστες τιμές προκύπτει ότι το εύρος των κερδών είναι μεγάλο (η ελάχιστη τιμή είναι -18,8 δις και η μέγιστη 16,7 δις). Δεδομένου αυτών μπορούμε να πούμε ότι ο μέσος όρος είναι αρκετά κοντά στο μηδέν ενώ η τυπική απόλιση είναι τέσσερα δις. Παρόμοια στοιχεία προκύπτουν και για τα συνολικά κέρδη προ φόρων, προ μεταβολών του αποθεματικού των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (Ei) και προ συνολικών κερδών διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (Eii). Όσον αφορά τα στοιχεία που συνθέτουν την μεταβολή στο αποθεματικό (RECLASS), προκύπτει ότι ο μέσος όρος των ποσών που μεταφέρονται κατά την διακοπή αναγνώρισης των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (ή την απομείωση) στην ΚΑΧ είναι δεκαεπτά δις (και πάλι αρκετά κοντά στο μηδέν, αν λάβουμε υπ΄ όψιν τις ακραίες τιμές). Ο θετικός μέσος όρος υποδηλώνει ότι τα ποσά που μεταφέρονται στην ΚΑΧ αφορούν κατά μέσο όρο συσσωρευμένες ζημιές των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων. Τα ποσά που δεν μεταφέρονται στην ΚΑΧ αλλά στα Ίδια Κεφάλαια (URGL) έχουν μέση τιμή εκατόν ένα δις, αρκετά θετικότερη από τον μέσο όρο των ποσών που συνθέτουν την μεταβλητή RECLASS. Καθώς η μεταβλητή αντικατοπτρίζει την μεταβολή στην εύλογη αξία, φαίνεται ότι κατά μέσο όρο η εύλογη αξία των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων αυξάνεται. Ο μέσος όρος του συνόλου των στοιχείων της ΚΣΑΧ (OCI) ανέρχεται σε 5 δις, κάτι που επίσης υποδηλώνει ότι λαμβάνουν τόσο αρνητικές όσο και θετικές τιμές. Τα λοιπά στοιχεία της ΚΣΑΧ (εκτός των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων) εμφανίζουν κατά μέσο όρο ζημιές ύψους 113 εκατομυρίων, σε αντίθεση με τον μέσο όρο των στοιχείων που αφορούν τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα (RECLASS και URGL). Όσον αφορά τις μεταβλητές που αφορούν την απόδοση των στοιχείων ενεργητικού σταθμισμένου κινδύνου (ROWA) και την κεφαλαιακή επάρκεια (CA) παρατηρείται ότι οι ελάχιστες τιμές είναι αρνητικές (-12% για το ROWA, -6% για το CA), γεγονός που συνάδει με την τρέχουσα οικονομική κρίση. Κατά μέσο όρο οι Τράπεζες του δείγματος εμφανίζουν θετικό ROWA 0,3% και κεφαλαιακή επάρκεια 13%. Η μεταβλητή L είναι ο λόγος του συνόλου των δανείων επί του συνόλου των καταθέσεων και για το σύνολο του δείγματος ο μέσος όρος

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ανέρχεται σε 164%, ενώ παρατηρείται ότι η μέγιστη τιμή ανέρχεται σε 752%. Υπάρχουν δηλαδή Τράπεζες με σημαντικά μειωμένη ρευστότητα.

Πίνακας 3 : Στοιχεία μεταβλητών στατιστικών μοντέλων

Σύνολο Δείγματος			**MEAN**	**STD**	**MIN**	**MAX**
	ΚΑΧ	**TCI**	729	4.121	-18.881	16.770
		Ei	611	3.643	-16.615	15.620
		Eii	399	3.629	-18.396	15.005
		Eiii	2.391	4.770	-13.134	25.463
		LLP	1.992	2.608	20	18.549
		RGL	212	846	-3.570	5.887
	ΚΣΑΧ	**OCI**	5	2.314	-15.004	6.945
		RECLASS	17	584	-2.950	3.540
		URGL	101	1.910	-11.786	12.496
		OCI rest	-113	1.520	-8.263	6.362
		AQ	8%	9%	1%	64%
		CA	13%	4%	-6%	25%
		L	168%	85%	69%	752%
		ROWA	0,3%	2%	-12%	4%
Βόρεια Ευρώπη			**MEAN**	**STD**	**MIN**	**MAX**
	ΚΑΧ	**TCI**	1.364	4.572	-18.881	13.641
		Ei	1.126	3.667	-9.750	13.343
		Eii	817	3.727	-14.414	12.891
		Eiii	2.651	4.749	-13.134	17.921
		LLP	1.834	1.811	20	9.705
		RGL	308	1.232	-3.570	5.887
	ΚΣΑΧ	**OCI**	78	2.951	-15.004	6.945
		RECLASS	35	603	-2.950	2.385
		URGL	203	2.677	-11.786	12.496
		OCI rest	-160	1.747	-8.263	4.283
		AQ	4%	2%	0,01%	10%
		CA	15%	3%	10%	25%
		L	164%	103%	69%	539%
		ROWA	1%	1%	-7%	3%
Νότια Ευρώπη			**MEAN**	**STD**	**MIN**	**MAX**
	ΚΑΧ	**TCI**	306	3.748	-15.993	16.770
		Ei	268	3.598	-16.615	15.620
		Eii	121	3.548	-18.396	15.005
		Eiii	2.218	4.792	-11.424	25.463
		LLP	2.097	3.027	22	18.549
		RGL	148	421	-883	1.781
	ΚΣΑΧ	**OCI**	-44	1.778	-10.123	6.704
		RECLASS	5	572	-2.410	3.540
		URGL	32	1.152	-5.528	4.770
		OCI rest	-82	1.353	-8.079	6.362
		AQ	11%	11%	0,01%	64%
		CA	12%	4%	-6%	20%
		L	170%	71%	98%	752%
		ROWA	0,2%	2%	-12%	4%

Ποσά σε ΄000.000

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Αναλύοντας περαιτέρω τα στοιχεία του δείγματος, παρατηρείται οι Τράπεζες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης εμφανίζουν κατά μέσο όρο μεγαλύτερα κέρδη προ φόρων (TCI) σε σχέση με τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης (1,3 δις έναντι 306 εκατομυρίων), από το οποίο επιβεβαιώνεται η σημαντικά καλύτερη θέση των Τραπεζών της βόρειας Ευρώπης κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο, η απόκλιση στα κέρδη μπορεί να οφείλεται και στο μεγαλύτερο μέγεθος των Τραπεζών της βόρειας Ευρώπης. Ανατρέχοντας στον Πίνακα 1 φαίνεται ότι το σύνολο ενεργητικού για την βόρεια Ευρώπη είναι σχεδόν διπλάσιο από το σύνολο ενεργητικού των Τραπεζών της νότιας Ευρώπης (71 δις έναντι 34 δις). Όσον αφορά το σύνολο των στοιχείων της ΚΣΑΧ (OCI) προκύπτει ότι οι Τράπεζες της νότιας Ευρώπης εμφανίζουν κατά μέσο όρο ζημιές ύψους 44 εκατομυρίων, σε αντίθεση με τις Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης που εμφανίζουν κατά μέσο όρο κέρδη 78 εκατομυρίων. Για τα υπόλοιπα στοιχεία της ΚΣΑΧ ισχύουν τα ίδια που αναφέραμε για το σύνολο του δείγματος. Επιπρόσθετα, για τις προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων παρατηρείται ότι κατά το διάστημα 2008-2014, οι Τράπεζες της νότιας Ευρώπης προχώρησαν σε διενέργεια μεγαλύτερων προβλέψεων σε σχέχη με τις Τράπεζες βόρειας Ευρώπης (κατά μέσο όρο 2,1 δις έναντι 1,8 δις), με μέγιστη τιμή 18,5 δις, έναντι 9,7 δις. Αυτό είναι ένα ακόμη στοιχείο που αποδεικνύει την μεγαλύτερη επίδραση της οικονομικής κρίση στις χώρες την νότιας Ευρώπης. Αναφορικά με τις μη νομισματικές μεταβλητές, σε γενικές γραμμές προκύπτει ότι οι Τράπεζες της κεντρικής-βόρειας Ευρώπης εμφανίζουν αισθητά καλύτερα στοιχεία, βάσει των μέσων όρων των επιμέρους μεταβλητών (ROWA 1% έναντι 0,2%, CapitalAdequacy 15% έναντι 12%, Liquidity 164% έναντι 170% και AssetQuality 4% έναντι 11%).

Στον Πίνακα 5 αναλύονται οι σχέσεις μεταξύ των στοιχείων των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων και των συνολικών κερδών (ζημιών) των Τραπεζών του δείγματος. Για το σύνολο του δείγματος, προκύπτει ότι τα συνολικά κέρδη που καταγράφονται στην ΚΑΧ για τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα (RGL) αντιστοιχούν στο 29% των κερδών προ φόρων (ΚΑΧ) όσο και των συνολικών κερδών προ φόρων (ΚΣΑΧ). Η εν λόγω σχέση είναι πιό σημαντική για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης, όπου τα συνολικά κέρδη των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων αποτελούν το 42% και 48% των κερδών προ φόρων (ΚΑΧ) και των συνολικών κερδών προ φόρων (ΚΣΑΧ). Για τις Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης τα

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ποσοστά διαμορφώνονται σε 24% και 23% αντίστοιχα. Όσον αφορά τα ποσά που μεταφέρονται στην ΚΑΧ κατά την διακοπή αναγνώρισης των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (RECLASS), προκύπτει ότι για το σύνολο του δείγματος αντιστοιχούν στο 2% των συνολικών κερδών προ φόρων (ΚΣΑΧ) και το 8% των συνολικών κερδών που απεικονίζονται στην ΚΑΧ και αφορούν τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα (RGL). Για τις Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης, η σχέση διαμορφώνεται σε 3% και 11% ενώ για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης σε 2% και 4% αντίστοιχα. Τα ποσά που καταγράφονται στην ΚΣΑΧ και αφορούν την μεταβολή στην έυλογη αξία των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (URGL) αντιστοιχούν στο 14% των συνολικών κερδών προ φόρων (ΚΣΑΧ). Η σχέση είναι παρόμοια για τις Τράπεζες βόρειας, νότιας Ευρώπης όπου τα ποσοστά ανέρχονται σε 15% και 11%. Για τα λοιπά στοιχεία της ΚΣΑΧ, προκύπτει ότι συμμετέχουν σε ποσοστό 16% επί των συνολικών κερδών, ενώ επίσης προκύπτει ότι στο σύνολό τους αφορούν ζημιές. Για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης το ποσοστό ανέρχεται σε 27%.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 5 : Στοιχεία Κατάστασης Οικονομικής Θέσης- Διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα

Σύνολο Δείγματος	Σύνολο Ενεργητικού	Διαθέσιμα προς πώληση Αξιογράφα	% Επί του Συνολικού Ενεργητικού	% Ετήσια μεταβολή των Διαθέσιμων προς πώληση Αξιογράφων
2008	15.603.221	1.003.824	6%	
2009	14.525.294	1.135.262	8%	13%
2010	15.269.692	1.250.828	8%	10%
2011	15.695.989	1.407.827	9%	13%
2012	15.726.489	1.528.592	10%	9%
2013	14.133.691	1.512.557	11%	-1%
2014	14.770.909	1.686.487	11%	11%
		Μέσος όρος	***9%***	***9%***
Βόρρεια Ευρώπη				
2008	11.084.766	755.120	7%	
2009	9.990.304	796.427	8%	5%
2010	10.515.070	845.702	8%	6%
2011	10.717.625	977.812	9%	16%
2012	10.503.312	996.659	9%	2%
2013	9.282.033	946.404	10%	-5%
2014	9.792.451	1.023.505	10%	8%
		Μέσος όρος	***9%***	***5%***
Νότια Ευρώπη				
2008	4.518.455	248.704	6%	
2009	4.534.990	338.835	7%	36%
2010	4.754.622	405.126	9%	20%
2011	4.978.364	430.015	9%	6%
2012	5.223.177	531.933	10%	24%
2013	4.851.658	566.153	12%	6%
2014	4.978.458	662.982	13%	17%
		Μέσος όρος	***9%***	***18%***

****Ποσά σε € ΄000.000***

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται στοιχεία από την Κατάσταση οικονομικής θέσης για τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα και τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού των Τραπεζών του δείγματος. Τόσο για το σύνολο του δείγματος, όσο και ξεχωριστά για τις Τράπεζες βόρειας και νότιας Ευρώπης, τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα συμμετέχουν, κατά μέσο όρο, ως ποσοστό εννιά τις εκατό επί του συνόλου του ενεργητικού (το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχουν οι Τράπεζες της νότιας Ευρώπης για το 2014, όπου ο μέσος όρος των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων ανέρχεται σε 13% του συνόλου του ενεργητικού). Από το 2008 έως και το 2014, οι Τράπεζες αύξησαν κατά μέσο όρο τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα κατά 9%. Για τις Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης το ποσοστό ανέρχεται σε 5% , ενώ για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης σε 18%.

Πίνακας 4 : Στοιχεία ΚΑΧ και ΚΣΑΧ για τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα

		ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	**ΣΥΝΟΛΟ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ**	**ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ**	**ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ**
Καθαρά κέρδη (ζημιές)	ΚΑΧ	EBT	177.388	125.951	51.437
Λοιπά κέρδη (ζημιές)	ΚΣΑΧ	OCI	1.150	7.676	-6.526
Συνολικά καθαρά κέρδη (ζημιές)	ΚΣΑΧ	TCI	178.597	133.686	44.910
Συνολικά κέρδη AFS	ΚΑΧ	RGL	51.907	30.221	21.686
		RGL/EBT	29%	24%	42%
		RGL/TCI	29%	23%	48%
Μεταφορά συσσωρευμένων αποθεματικών διαθ. προς πώληση αξιογράφων στην ΚΑΧ	ΚΣΑΧ	RECLASS	4.232	3.469	763
		RECLASS/TCI	2%	3%	2%
		RECLASS/RGL	8%	11%	4%
Μεταβολή στην εύλογη αξία διαθ. προς πώληση αξιογράφων	ΚΣΑΧ	URGL	24.638	19.914	4.724
		URGL/TCI	14%	15%	11%
Λοιπά στοιχεία ΚΣΑΧ	ΚΣΑΧ	OCI REST	-27.720	-15.707	-12.014
		OCI REST/TCI	-16%	-12%	-27%

Στοιχεία προ φόρων
Ποσά σε ΄000.000

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

8. Υποθέσεις

8.1 Αποθεματικά διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων

Προκειμένου να εξετάσουμε την σχέση μεταξύ των μεταβολών των αποθεματικών των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων και των κερδών χρησιμοποιήθηκε η εξίσωση :

(1α) Ei= α + βURGL + γRECLASS

Η μεταβλητή Ei αντιστοιχεί στα συνολικά ετήσια κέρδη μετά την αφαίρεση των μεταβολών που καταγράφονται στην ΚΣΑΧ για τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα. Οι μεταβλητές URGL και RECLASS αντιστοιχούν στα στοιχεία της ΚΣΑΧ, που αφορούν τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα. Η μεταβλητή URGL αφορά την μεταβολή που προκύπτει από αλλαγές στην εύλογη αξία και η μεταβλητή RECLASS, την μεταβολή που προκύπτει από την μεταφορά συσσωρευμένων αποθεματικών στην Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Όλα τα στοιχεία είναι σταθμισμένα με τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού.
Για την εξίσωση (1α) προβλέπουμε ότι εφόσον τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα χρησιμοποιούνται για την χειραγώγηση των κερδών, ο συντελεστής της μεταβλητής RECLASS θα είναι αρνητικός. Αυτή η σχέση βασίζεται στην υπόθεση ότι εάν τα κέρδη αυξάνονται (μειώνονται), η μεταφορά των συσσωρευμένων αποθεματικών από τα Ίδια κεφάλαια στην ΚΑΧ μειώνεται (αυξάνεται) αντίστοιχα.

Επιπρόσθετα, εξετάζουμε την σχέση των συσσωρευμένων αποθεματικών των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων και των κερδών, μέσω της εξίσωσης :

(1β) Ei= α + βARAFSt1

Η μεταβλητή ARAFSt1 αντιπροσωπεύει τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων του προηγούμενου έτους (σταθμισμένα με τα συνολικά στοιχεία ενεργητικού) και αναμένεται να έχει θετική σχέση με τα συνολικά κέρδη, δεδομένου ότι οι Τράπεζες με περισσότερα συσσωρευμένα αποθεματικά έχουν

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

περισσότερες πιθανότητες και δυνατότητες να τα χρησιμοποιήσουν για την χειραγώγηση των κερδών.

Καθώς από τα συνολικά καθαρά κέρδη (ζημιές) και άλλα οικονομικά στοιχεία των Τραπεζών του δείγματος γίνεται αντιληπτό ότι η τρέχουσα οικονομική κατάσταση έχει επηρεάσει άνισα τις Τράπεζες της κεντρικής-βόρειας και νότιας Ευρώπης, κρίθηκε σκόπιμο να επαναλάβουμε τους ελέγχους βάσει των παραπάνω μοντέλων, διαχωρίζοντας το δείγμα.

8.2 Κέρδη (ζημιές) διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων

Εκτός από τα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων προβήκαμε και στην διερεύνηση της σχέσης των κερδών (ζημιών) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων που συμπεριλαμβάνονται στα αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων και των συνολικών κερδών.

Πιό συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε η εξίσωση :

(2) Eii = α + βRGL + γ URGL + δ RECLASS

Τα κέρδη (μεταβλητή Eii), αφορούν τα συνολικά κέρδη προ φόρων (ΚΣΑΧ) μετά την αφαίρεση των συνολικών κερδών (ζημιών) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (RGL) και της ετήσια μεταβολής στα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (λόγω μεταβολών στην εύλογη αξία και λόγω μεταφορών στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης). Όπως προαναφέραμε, η μεταβλητή RGL αφορά τα συνολικά κέρδη (ζημιές) που συμπεριλαμβάνονται στην Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης και αφορούν τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα (εξαιρούνται τα έσοδα από τόκους). Για την μεταβλητή RGL αναμένουμε να προκύψει αρνητική σχέση με τα κέρδη, καθώς αντίθετη κίνηση των κερδών (ζημιών) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων σε σχέση με τα συνολικά κέρδη (ζημιές), υποδεικνύει χειραγώγηση των αποτελεσμάτων.Οι υπόλοιπες μεταβλητές είναι ίδιες με αυτές των εξισώσεων (1α),(1β) και αναμένουμε τα ίδια αποτελέσματα.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Και για την εξίσωση (2) προβήκαμε σε ανάλυση, με βάση την γεωγραφική θέση των Τραπεζών (βόρεια, νότια Ευρώπη), προκειμένου να εξετάσουμε αν προκύπτουν διαφορές μεταξύ των δυο κατηγοριών.

8.3 Προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων

Προκειμένου να συνεξετάσουμε την σχέση των προβλέψεων και των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων με την χειραγώγηση των κερδών, χρησιμοποιήθηκε η εξίσωση :

(3) Eiii = α + βRGL + γ URGL + δ RECLASS + ε LLP

Εφόσον οι Τράπεζες χρησιμοποιούν τις προβλέψεις προκειμένου να χειραγωγήσουν τα κέρδη αναμένουμε η σχέση μεταξύ των κερδών και της μεταβλητής LLP, να είναι αρνητική. Η μεταβλητή Eiii αφορά τα συνολικά κέρδη προ φόρων, μετά την αφαίρεση των συνολικών κερδών (ζημιών) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (RGL), της ετήσια μεταβολής στα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων και των προβλέψεων.

8.4 Στοιχεία CAMELS

Προκειμένου να εξετάσουμε την οικονομική κατάσταση των Τραπεζών του δείγματος θα βασιστούμε στο σύστημα αξιολόγησης CAMELS. Οι συντελεστές του εν λόγω συστήματος αφορούν :

C : Capital Adequacy

A : Asset Quality

M :Management quality

E :Earnings Quality

L : Liquidity

S : Sensitivity to market risk

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Για την εκτίμηση της οικονομικής θέσης και απόδοσης των Τραπεζών του δείγματος χρησιμοποιήθηκαν τρείς από τους πέντε συντελεστές του συστήματος CAMELS. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε η παρακάτω εξίσωση :

(4) ROWA = α + β CA + γ AQ + δ L

Όσον αφορά την μεταβλητή CA, που αντιπροσωπεύει την κεφαλαιακή επάρκεια των Τραπεζών, αναμένεται θετική σχέση με την μεταβλητή ROWA, δεδομένου ότι η αύξηση της κεφαλαιακής επάρκειας συνδέεται με την αύξηση του λειτουργικού αποτελέσματος. Πιό συγκεκριμένα, τα κεφάλαια που συνθέτουν τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (Tier I και Tier II) εμπεριέχουν τα διακρατούμενα κέρδη των Ιδίων κεφαλαίων, τα οποία προέρχονται από τα λειτουργικά έσοδα. Για την μεταβλητή AQ, που στη συγκεκριμένη περίπτωση αφορά την σχέση μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς το σύνολο δανείων, αναμένουμε αρνητική σχέση με την μεταβλητή ROWA. Αύξηση του δείκτη AQ συνεπάγεται αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και μείωση του λειτουργικού αποτελέσματος, καθώς αυξάνονται τα στοιχεία ενεργητικού σταθμισμένου κινδύνου (risk weighted assets), που είναι ο παρονομαστής του δείκτη ROWA. Για την μεταβλητή L, επίσης αναμένεται αρνητική σχέση δεδομένου ότι αύξηση του δείκτη ρευστότητας (σύνολο δανείων προς σύνολο καταθέσεων) συνεπάγεται μείωση της ρευστότητας των Τραπεζών και συνεπακόλουθα μείωση της χορήγησης νέων δανείων, με άμεσο αποτέλεσμα στα λειτουργικά έσοδα (μείωση των εσόδων από τόκους και προμήθειες). Και για την εξίσωση 3 προβήκαμε σε ανάλυση βάσει του διαχωρισμού του δείγματος (βόρεια, νότια Ευρώπη).

Επιπρόσθετα, προκειμένου να εξετάσουμε την επίδραση που θα έχει στην κεφαλαιακή επάρκεια η αλλαγή που ορίστηκε από τους κανόνες της Βασιλείας ΙΙΙ, σχετικά με τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων, χρησιμοποιήθηκε το εξής μοντέλο :

(4α) ROWA = α + β CAARAFS + γ AQ + δ L

Η μεταβλητή CAARAFS προκύπτει από τον λόγο Κεφάλαια Tier 1+ Tier 2+ Συσσωρευμένα αποθεματικά διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων δια Στοιχεία ενεργητικού σταθμισμένου κινδύνου.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

9. Ευρήματα

9.1 Αποθεματικά διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων

Ο Πίνακας 7 παρουσιάζει τα αποτελέσματα παλινδρόμησης για την εξίσωση (1α). Όσον αφορά τα αποτελέσματα που αφορούν το σύνολο του δείγματος, προκύπτει ότι τόσο η μεταβλητή RECLASS όσο και η μεταβλητή URGL είναι στατιστικά σημαντικές (t-stat -2,38 και -2,69 αντίστοιχα). Όπως αναμέναμε, ο συντελεστής της μεταβλητης RECLASS σχετίζεται αρνητικα (-2,94) με τα συνολικά κέρδη προ των μεταβολών των αποθεματικών των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων.Από αυτό αποδεικνύεται ότι οι Τράπεζες χρησιμοποιούν τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων προκειμένου να επηρεάσουν τα κέρδη της χρήσης, μέσω της μεταφοράς τους από τα Ίδια κεφάλαια στα αποτελέσματα χρήσης, κατά την διακοπή αναγνώρισή τους. Η μεταβλητή URGL επίσης εμφανίζει αρνητική σχέση με τα συνολικά ετήσια κέρδη (-0,27), ωστόσο ενδεχομένως δεν ερμηνεύεται όπως η μεταβλητή RECLASS. Η URGL αντιπροσωπεύει την ετήσια μεταβολή στο αποθεματικό των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων, που προκύπτει από αλλαγή στην εύλογη αξία των εν λόγω στοιχείων. Δεδομένου ότι η εύλογη αξία διαμορφώνεται από τις συνθήκες της αγοράς και την οικονομική κατάσταση των εκδοτών των συγκεκριμένων αξιογράφων, είναι στοιχείο το οποίο δύσκολα μπορεί να χειραγωγηθεί από τις Τράπεζες που κατέχουν τους τίτλους. Παρόλ΄ αυτά, δεν αποκλείουμε το ενδεχόμενο, οι Τράπεζες να αγοράζουν ή διακρατούν επιλεκτικά αξιόγραφα, βάσει των πληροροφοριών που έχουν για την διαμόρφωση της εύλογης αξίας τους, προκειμένου να χρησιμοποιήσουν αυτές τις μεταβολές, για την αλλαγή του ύψους των συσσωρευμένων αποθεματικών.

Αναλύοντας περαιτέρω την εξίσωση (1α), βάσει του διαχωρισμού σε Τράπεζες χωρών βόρειας και νότιας Ευρώπης και όσον αφορά την μεταβλητή RECLASS, προκύπτει επίσης στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση με τα συνολικά κέρδη (ζημιές). Δηλαδή, τόσο οι Τράπεζες της βόρειας όσο και της νότιας Ευρώπης, χρησιμοποιούν τα ποσά του αποθεματικού διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων, που μεταφέρονται από τα Ίδια κεφάλαια στα αποτελέσματα χρήσης, για να

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

επηρεάσουν τα αποτελέσματά τους (t-stat -2,29, -2.71, συντελεστές -1,15, -3,05 αντίστοιχα). Ωστόσο, παρατηρείται ότι ο συντελεστής των Τραπεζών της νότιας Ευρώπης είναι σχεδόν διπλάσιος από τον συντελεστή για τις Τράπεζες της βόριας Ευρώπης. Δηλαδή, τα συνολικά κέρδη (ζημιές) επηρεάζονται πολύ περισσότερο από την μεταβολή του αποθεματικού, καθώς ενδέχεται οι Τράπεζες της νότιας Ευρώπης προβαίνουν σε μεγαλύτερη χειραγώγηση των κερδών τους. Για την μεταβλητή που αντιπροσωπεύει την μεταβολή στο αποθεματικό λόγω αλλαγής στην εύλογη αξία (URGL) δεν προκύπτει σημαντικά στατιστικά σχέση με τα κέρδη, για τις Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης (t-stat 0,43). Αντίθετα, στις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης, προκύπτει στατιστικά σημαντική σχέση (t-stat -2,55).

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 7 : Συνοπτικά αποτελέσματα παλινδρομήσεων των συνολικών κερδών (ζημιών) σε σχέση με την μεταβολή στα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων. Ανάλυση ανά γεωγραφική θέση.

		Εξίσωση (1α)		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
URGL	n/a	-0,27***	-2,38	0,018
RECLASS	-	-2,94***	-2,69	0,008
Obs : 244				
R^2 : 30%				

		Εξίσωση (1α) Βόρεια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
URGL	n/a	0,1***	0,46	0,65
RECLASS	-	-1,15***	-2,29	0,024
Obs : 98				
R^2 : 7%				

		Εξίσωση (1α) Νότια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
URGL	n/a	-0,29***	-2,54	0,012
RECLASS	-	-3,05***	-2,71	0,007
Obs : 146				
R^2 : 32%				

Εξίσωση (1α) : $Ei = \alpha + \beta$ URGL $+ \gamma$ RECLASS

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Τα αποτελέσματα της εξίσωσης (1β) παρουσιάζονται στον Πίνακα 8. Βάσει αυτών προκύπτει ότι για το σύνολο του δείγματος, τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων του προηγούμενου έτους (ARAFSt1) έχουν στατιστικά σημαντική και θετική σχέση (t-stat 2,20, συντελεστής 0,72) με τα συνολικά κέρδη του επόμενου έτους, έχοντας εξαιρέσει τις μεταβολές του αποθεματικού για τα συγκεκριμένα στοιχεία. Αυτό συνάδει με την αρχική πρόβλεψη για την παραπάνω σχέση και επιβεβαιώνεται ότι οι Τράπεζες με μεγαλύτερα συσσωρευμένα αποθεματικά έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα χειραγώγησης των κερδών τους.Από την ανάλυση του δείγματος σε Τράπεζες βόρειας, νότιας Ευρώπης, φαίνεται ότι ισχύουν τα ίδια αποτελέσματα για τις Τράπεζες βόρειας Ευρώπης (t-stat 3.00, συντελεστής 0,21). Για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης η σχέση είναι επίσης θετικά στατιστικά σημαντική (t-stat 2,02) με συντελεστή 1,13 γεγονός που υποδηλώνει ότι ενδεχομένως να χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερη έκταση τα συσσωρευμένα αποθεματικά.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 8 : Συνοπτικά αποτελέσματα παλινδρομήσεων των συνολικών κερδών (ζημιών) σε σχέση με τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων.Ανάλυση ανά γεωγραφική θέση.

		Εξίσωση (1β)		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
ARAFSt1	n/a	0,72***	2,2	0,028
Obs : 244				
R^2 : 9%				
		Εξίσωση (1β) Βόρεια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
ARAFSt1	n/a	0,21***	3	0,003
Obs : 98				
R^2 : 6%				
		Εξίσωση (1β) Νότια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
ARAFSt1	n/a	1,13***	2,02	0,045
Obs : 146				
R^2 : 13%				

Εξίσωση (1α) : Ei= α + β ARAFSt1

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

9.2 Κέρδη (ζημιές) διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων

Στον Πίνακα 9 απεικονίζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης για την εξίσωση (2). Βάσει των αποτελεσμάτων για το σύνολο του δείγματος, προκύπτει ότι τα αναγνωρισμένα κέρδη (ζημιές) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων (RGL) έχουν στατιστικά σημαντική σχέση με τα συνολικά κέρδη (ζημιές) των Τραπεζών (t-stat -2,3). Επιπρόσθετα, όπως είχαμε προβλέψει, η σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών είναι αρνητική (συντελεστής μεταβλητής RGL, -1,24), κάτι που υποδεικνύει ότι τα κέρδη (ζημιές) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων κινούνται αντίθετα από τα συνολικά κέρδη (ζημιές), συνεπώς χρησιμοποιούνται για την χειραγώγησή τους. Επισημαίνεται ότι στη συγκεκριμένη εξίσωση, η μεταβλητή Eii αντιπροσωπεύει τα συνολικά ετήσια κέρδη (ζημιές) προ φόρων, μετά την αφαίρεση όλων των ετήσιων κερδών (ζημιών) που αφορούν τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα (εκτός των κερδών από τόκους και μερίσματα).

Για τις Τράπεζες των χωρών της βόρειας Ευρώπης παρατηρείται στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση μεταξύ των συνολικών κερδών (Eii) και των μεταβλητών RGL και RECLASS (t-stat 2,53 και 2,11 αντίστοιχα) και επιβεβαιώνεται η πρόβλεψη για την χρήση των κερδών (ζημιών) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων στην χειραγώγηση των συνολικών κερδών. Επιπρόσθετα, όπως και στην περίπτωση της εξίσωσης (1α), δεν προκύπτει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ της μεταβολής του αποθεματικού των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων και των συνολικών ετήσιων κερδών (t-stat 0,29), για το κομμάτι που σχετίζεται με την αλλαγή της εύλογης αξίας (URGL).

Όσον αφορά τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης για την εξίσωση (2α) και τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης, επισημαίνουμε ότι για τις μεταβλητές URGL και RECLASS τα αποτελέσματα είναι ίδια με τα αντίστοιχα αποτελέσματα της εξίσωσης (1α), δηλαδή προκύπτει σημαντικά αρνητική σχέση και επιβεβαιώνεται η χρήση τους για την χεραγώγηση των κερδών.Διαφοροποίηση προκύπτει για την μεταβλητή RGL, τα συνολικά κέρδη (ζημιές) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων, όπου για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης η σχέση δεν είναι στατιστικά σημαντική (t-stat -1,91), ωστόσο είναι αρκετά κοντά στα επιθυμητά αποτελέσματα.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 9 : Συνοπτικά αποτελέσματα παλινδρομήσεων των συνολικών κερδών (ζημιών) σε σχέση με την μεταβολή στα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων καθώς και τα ετήσια συνολικά κέρδη (ζημιές) των αξιογράφων. Ανάλυση ανά γεωγραφική θέση.

		Εξίσωση (2)		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
RGL	-	-1,24***	-2,3	0,024
URGL	n/a	-0,26***	-2,45	0,015
RECLASS	-	-2,98***	-2,62	0,009
Obs : 244				
R^2 : 29%				
		Εξίσωση (2) Βόρεια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
RGL	-	-0,63***	-2,53	0,013
URGL	n/a	0,06***	0,29	0,774
RECLASS	-	-1,09***	-2,11	0,037
Obs : 98				
R^2 : 9%				
		Εξίσωση (2) Νότια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
RGL	-	-1,48***	-1,91	0,058
URGL	n/a	-0,28***	-2,58	0,009
RECLASS	-	-3,14***	-2,63	0,009
Obs : 146				
R^2 : 31%				

Εξίσωση (2) : Eii= α + β RGS +γ URGL+ δ RECLASS

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

9.3 Προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων

Στον Πίνακα 10 απεικονίζονται τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων για την εξίσωση (3). Για το σύνολο του δείγματος προκύπτει ότι οι προβλέψεις έχουν στατιστικά σημαντικά αρνητική σχέση (t-stat 2,28) με τα συνολικά κέρδη προ φόρων (έχοντας αφαιρέσει τα συνολικά κέρδει των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων, την μεταβολή στα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων και τις προβλέψεις). Επίσης ο συντελεστής της μεταβλητής LLP είναι -0,5. Από αυτά επιβεβαιώνεται ότι οι Τράπεζες χρησιμοποιούν και τις προβλέψεις για την χειραγώγηση των κερδών, δεδομένου ότι βάσει των αποτελεσμάτων οι προβλέψεις και τα κέρδη κινούνται σε αντίθετη κατεύθυνση.

Όσον αφορά τις Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης προκύπτει επίσης στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση με τα συνολικά κέρδη (πιό σημαντική μάλιστα σε σχέση με το σύνολο του δείγματος) με στατιστική ελέγχου t-stat 6,19. Επιπρόσθετα, ο συντελεστής της μεταβλητής LLP είναι -1,05, πολύ μεγαλύτερος από τον συντελεστή που αφορά το σύνολο του δείγματος. Προκύπτει δηλαδή ότι οι Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης χρησιμοποιούν περισσότερο τις προβλέψεις για την χειραγώγηση των κερδών. Αντίθετα, για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης δεν προκύπτει στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ προβλέψεων και συνολικών κερδών (t-stat 1,47). Μια πιθανή εξήγηση, είναι ότι καθώς οι Τράπεζες της νότιας Ευρώπης εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά επισφαλειών αναγκάζονται να προβούν σε μεγαλύτερες προβλέψεις ανεξάρτητα από το αν τελικά αυτό εξυπηρετεί τους σκοπούς τους. Επίσης, στο συγκεκριμένο μοντέλο παρατηρείται ότι για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης, η σχέση της μεταβλητής RGL και Eiii είναι στατιστικά σημαντική (t-stat 2,1) και αρνητικό συντελεστή -1,47. Λαμβάνοντας υπ΄ όψιν αυτό το αποτέλεσμα προκύπτει ότι οι εν λόγω Τράπεζες χρησιμοποιούν πολύ περισσότερο (σε διπλάσιο βαθμό) τα κέρδη (ζημιές) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων απ΄ ότι οι Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης (ο αντίστοιχος συντελεστής είναι -0,61).

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 10 : Συνοπτικά αποτελέσματα παλινδρομήσεων των συνολικών κερδών (ζημιών) σε σχέση με την μεταβολή στα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων,τα ετήσια συνολικά κέρδη (ζημιές) των αξιογράφων και τις προβλέψεις. Ανάλυση ανά γεωγραφική θέση.

		Εξίσωση (3)		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
RGL	-	-1,19***	-2,46	0,024
URGL	n/a	-0,19***	-1,74	0,015
RECLASS	-	-2,53***	-2,16	0,009
LLP	-	-0,5***	-2,28	0,024
Obs : 244				
R^2 : 28%				

		Εξίσωση (3) Βόρεια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
RGL	-	-0,61***	-2,25	0,027
URGL	n/a	0,63***	0,27	0,786
RECLASS	-	-1,03***	-1,98	0,051
LLP	-	-1,05***	-6,19	0,000
Obs : 98				
R^2 : 45%				

		Εξίσωση (3) Νότια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
RGL	-	-1,47***	-2,1	0,038
URGL	n/a	-0,18***	-1,64	0,104
RECLASS	-	-2,58***	-2,04	0,044
LLP	-	-0,42***	-1,47	0,144
Obs : 146				
R^2 : 26%				

Εξίσωση (3) : Eiii = α + β RGS +γ URGL+ δ RECLASS + ε LLP

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

9.4 Στοιχεία CAMELS

Τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης για την εξίσωση (4) απεικονίζονται στον Πίνακα 11. Συνοπτικά αναφέρουμε ότι για το σύνολο του δείγματος, τα αποτελέσματα συμφωνούν με τις προβλέψεις για την σχέση μεταξύ της μεταβλητής ROWA και των μεταβλητών CA, AQ, L.

Πιό συγκεκριμένα, η μεταβλητή CA έχει στατιστικά σημαντική θετική σχέση (t-stat 2,15) με την μεταβλητή ROWA. Αύξηση 1% στον δείκτη CA οδηγεί σε αύξηση του ROWA κατά 12%. Όσον αφορά τον δείκτη ρευστότητας (L), προκύπτει σημαντική αρνητική σχέση με την μεταβλητή ROWA (t-stat -3,23) και 1% αύξηση οδηγεί σε μείωση του ROWA κατά 0,6%. Η μεταβλητή ποιότητας κεφαλαίων (AQ) επίσης έχει στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση, αισθητά μεγαλύτερη από τις υπόλοιπες μεταβλητές (t-stat -6,70). 1% αύξηση της σχέσης μη εξυπηρετούμενων δανείων προς συνολικά δάνεια οδηγεί σε μείωση του ROWA κατά 8,8%.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα ανά κατηγορία Τραπεζών, βάσει γεωγραφικού διαχωρισμού και συγκεκριμένα για την βόρεια Ευρώπη, η σχέση της μεταβλητής που αντιπροσωπεύει την κεφαλαιακή επάρκεια (CA) με την ROWA είναι στατιστικά σημαντική (t-stat 2,06) και πιό ισχυρή σε σχέση με το σύνολο του δείγματος (1% αύξηση του CA οδηγεί σε 15% αύξηση του ROWA). Για την μεταβλητή ρευστότητας (L), ισχύουν τα ίδια που ισχύουν και για το σύνολο του δείγματος, έχει δηλαδή αρνητική σχέση (t-stat -3,76, συντελεστής -0,008), συνάδοντας με τα προβλεπόμενα αποτελέσματα. Εξαίρεση στα παραπάνω αποτελεί η μεταβλητή της ποιότητας του ενεργητικού (AQ), όπου βάσει των αποτελεσμάτων δεν προκύπτει στατιστικά σημαντική σχέση με την μεταβλητή ROWA. Μια ενδεχόμενη ερμηνεία αυτής της απόκλισης είναι το γεγονός οι Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης, επηρεάστηκαν λιγότερο από τις Τράπεζες του νότου, όσον αφορά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (βάσει του δείγματος, συγκρίνοντας τα στοιχεία 2008 και 2014, ο λόγος μη εξυπηρετούμενων δανείων προς σύνολο δανείων αυξήθηκε κατά 100% για τις Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης ενώ για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης κατά 421% (βλ.Πίνακα 11α).

Για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης προκύπτει ότι η μεταβλητή CA είναι στατιστικά σημαντική (t-stat 2,08) και επηρεάζει θετικά την μεταβλητή ROWA κατά 17%, όπως

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ήταν αναμενόμενο βάσει των προβλέψεων. Η μεταβλητή της ποιότητας των κεφαλαίων (AQ) έχει σημαντικά αρνητική σχέση με την μεταβλητή (t-stat -6,62) και 1% αύξηση συνεπάγεται 11% μείωση στην ROWA. Όσον αφορά την ρευστότητα, δεν προκύπτει σημαντική σχέση με την απόδοση του ενεργητικού, ωστόσο τα στοιχεία τείνουν σε μια σημαντική σχέση (t-stat -1,77). Το γεγονός ότι οι Τράπεζες της νότιας Ευρώπης προχώρησαν σε μεγαλύτερη απομόχλευση από τις Τράπεζες της Βόρειας Ευρώπης, ενδεχομένως εξηγεί το παραπάνω αποτέλεσμα. Πιό συγκεκριμένα, στις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης ο λόγος συνολικών δανείων επί συνόλου καταθέσεων μειώθηκε κατά 28% έναντι 4%, για το διάστημα 2008-2014 (βλ. Πίνακα 11α).

Όσον αφορά την επίδραση των συσσωρευμένων αποθεματικών των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων στην κεφαλαιακή επάρκεια και συνεπακόλουθα την γενικότερη θέση των Τραπεζών, τα αποτελέσματα του μοντέλου (4α) απεικονίζονται στον Πίνακα 12. Από τα αποτελέσματα για το σύνολο του δείγματος προκύπτει ότι η νέα μεταβλητή CAARAFS, που αντιπροσωπεύει τον λόγο κεφαλαίων Tier 1,Tier 2 συν τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων δια το ενεργητικό σταθμισμένου κινδύνου, είναι στατιστικά σημαντική (t-stat 3,18) και σε μεγαλύτερο βαθμό απ΄ ότι η μεταβλητή CA (συντελεστής 0,15), στην οποία δεν συμπεριλαμβάνονται τα συσσωρευμένα αποθεματικά. Τα ίδια συμπεράσματα προκύπτουν και από τα αποτελέσματα των αναλύσεων για τις Τράπεζες της βόρειας και νότιας Ευρώπης. Η σχέση της μεταβλητής CAARAFS με την απόδοση ενεργητικού (ROWA) είναι στατιστικά πιό σημαντική.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 11 : Συνοπτικά αποτελέσματα παλινδρομήσεων για τις μεταβλητές του συστήματος CAMELS. Ανάλυση ανά γεωγραφική θέση.

		Εξίσωση (4)		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
CA	+	0,12***	2,15	0,032
L	-	-0,006***	-3,23	0,001
AQ	-	-0,088***	-6,7	0,000
Obs : 245				
R^2 : 39%				
		Εξίσωση (4) Βόρεια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
CA	+	0,15***	2,06	0,042
L	-	-0,008***	-3,76	0,000
AQ	-	-0,0008***	-0,02	0,984
Obs : 98				
R^2 : 42%				
		Εξίσωση (4) Νότια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
CA	+	0,17***	2,08	0,039
L	-	-0,005***	-1,77	0,069
AQ	-	-0,11***	-6,62	0,000
Obs : 147				
R^2 : 48%				

Εξίσωση (4) : ROWA = α + β CA + γ L+ δ AQ

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 11α : Ποιότητα χαρτοφυλακίου (AQ) και ρευστότητα (L) για την περίοδο 2008-2014

	ΕΤΗ	ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ	%Μεταβολή	ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ	%Μεταβολή
Μέσος όρος μεταβλητής AQ (Δάνεια σε καθυστέρηση % Σύνολο Δανείων)	2008	2%		4%	
	2009	4%	**61%**	6%	**62%**
	2010	3%	**-10%**	7%	**18%**
	2011	4%	**16%**	9%	**29%**
	2012	4%	**4%**	13%	**43%**
	2013	4%	**10%**	18%	**46%**
	2014	5%	**5%**	19%	**1%**
Μεταβολή κατά το διάστημα 2008-2014			**100%**		**421%**
Μέσος όρος μεταβλητής L (Σύνολο Δανείων % Σύνολο Καταθέσεων)	2008	176%		197%	
	2009	152%	**-13%**	170%	**-14%**
	2010	153%	**1%**	170%	**0%**
	2011	173%	**13%**	184%	**8%**
	2012	162%	**-6%**	174%	**-5%**
	2013	165%	**2%**	157%	**-10%**
	2014	168%	**2%**	141%	**-10%**
Μεταβολή κατά το διάστημα 2008-2014			**-4%**		**-28%**

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Πίνακας 12 : Συνοπτικά αποτελέσματα παλινδρομήσεων για τις μεταβλητές του συστήματος CAMELS (με προσαρμοσμένη την μεταβλητή AQ, βάσει της Βασιλείας ΙΙΙ). Ανάλυση ανά γεωγραφική θέση.

		Εξίσωση (4α)		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
CAARAFS	+	0,15***	3,18	0,002
L	-	-0,005***	-3,3	0,001
AQ	-	-0,089***	-6,75	0,000
Obs : 245				
R^2 : 44%				

		Εξίσωση (4α) Βόρεια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
CAARAFS	+	0,20***	4,59	0,000
L	-	-0,005***	-3,52	0,001
AQ	-	-0,015***	-0,44	0,659
Obs : 98				
R^2 : 54%				

		Εξίσωση (4α) Νότια Ευρώπη		
Μεταβλητές	**Πρόβλεψη**	**Συντελεστής**	**t-statistic**	**p-value**
CAARAFS	+	0,18***	2,25	0,026
L	-	-0,005***	-1,82	0,071
AQ	-	-0,11***	-6,62	0,000
Obs : 147				
R^2 : 49%				

Εξίσωση (4α) : ROWA = α + β CAARAFS + γ L+ δ AQ

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

10.Συμπεράσματα

Το βασικό ερώτημα που τέθηκε στην παρούσα εργασία είναι κατά πόσο οι Ευρωπαϊκές Τράπεζες χρησιμοποιούν τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα για την χειραγώγηση των κερδών τους. Αναλύοντας την διαχείριση των εν λόγω χρηματοοικονομικών εργαλείων, όπως αυτή ορίζεται από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, προκύπτει ότι για την Κατάσταση Οικονομικής Θέσης χρησιμοποιείται η λογική της εύλογης αξίας, ενώ στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης η λογική του ιστορικού κόστους. Οι μεταβολές της εύλογης αξίας καταγράφονται σε αποθεματικό, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στα Ίδια κεφάλαια, ενώ κατά την διακοπή αναγνώρισης των αξιογράφων τα συσσωρευμένα κέρδη (ζημιές) μεταφέρονται από το αποθεματικό στην Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης. Το γεγονός αυτό αφήνει περιθώρια στις Διοικήσεις των Τραπεζών για χρήση των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων, προκειμένου να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα σε επίπεδο κερδών.

Μέχρι στιγμής η πλειοψηφία των ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί για το συγκεκριμένο ζήτημα αφορούν τις Αμερικανικές Τράπεζες και οι αντίστοιχες έρευνες για την Ευρώπη είναι ελάχιστες. Επίσης, στις υπόλοιπες μελέτες, δεν έχουν χρησιμοποιηθεί τα στοιχεία της Κατάστασης Συνολικών Αποτελεσμάτων Χρήσης αλλά μόνο τα στοιχεία της Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσης, ενδεχομένως λόγω μη διαθεσιμότητας των εν λόγω στοιχείων. Για την συλλογή των στοιχείων των Τραπεζών του δείγματος προβήκαμε σε χειρόγραφη καταγραφή μέσω των ετήσιων εκθέσεων και των σχετικών οικονομικών καταστάσεων. Κατά την καταγραφή των στοιχείων έγιναν αισθητές οι βελτιώσεις που επήλθαν μέσω των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στην ΚΣΑΧ και στις σημειώσεις, καθώς από το 2008 και μετά οι καταστάσεις εμφάνιζαν περισσότερες πληροφορίες για τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα. Το τελικό δείγμα αφορά σε 35 Ευρωπαικές Τράπεζες εκ των οποίων 14 αφορούν χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης ενώ 21 αφορούν χώρες της νότιας Ευρώπης και τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αφορούν το διάστημα 2008-2014.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Από τα αποτελέσματα των αναλύσεων, προκύπτει ότι οι Ευρωπαϊκές Τράπεζες χρησιμοποιούν τα κέρδη (ζημιές) των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων προκειμένου να χειραγωγήσουν τα ετήσια κέρδη (ζημιές). Αυτό επιβεβαιώνεται τόσο μέσω του συνόλου των κερδών (ζημιών) που καταγράφονται στην ΚΑΧ όσο και μέσω των ποσών που μεταφέρονται από τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων στην ΚΑΧ. Επιπρόσθετα, οι Τράπεζες της νότιας Ευρώπης φαίνεται ότι χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερη έκταση και ένταση αυτή την τακτική. Μια εξήγηση για αυτό το γεγονός ενδεχομένως σχετίζεται με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση, η οποία έχει πλήξει περισσότερο τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου. Είναι λογικό οι Τράπεζες που λειτουργούν υπό περισσότερο δύσκολες οικονομικές συνθήκες να έχουν ισχυρότερο κίνητρο για χειραγώγηση των κερδών τους. Εκτός από τα στοιχεία των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων που καταγράφονται στην ΚΑΧ και ΚΣΑΧ, σημαντική σχέση υπάρχει και μεταξύ των συνολικών κερδών και των συσσωρευμένων αποθεματικών των διαθέσιμων προς πώληση στοιχείων. Από την ανάλυση προκύπτει ότι οι Τράπεζες με συσσωρευμένα αποθεματικά έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα και πιθανότητα να τα χρησιμοποιήσουν για την χειραγώγηση των κερδών. Και σε αυτή την περίπτωση οι Τράπεζες της νότιας Ευρώπης εμφανίζουν σημαντικά ισχυρότερη τάση προς αυτή την κατεύθυνση (πενταπλάσια).

Με την αντικατάσταση του IAS 39 από το IFRS 9, προκύπτουν σημαντικές αλλαγές στην διαχείριση των χρηματοοικονομικών εργαλείων, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα διαθέσιμα προς πώληση αξιόγραφα. Η εν λόγω κατηγορία εργαλείων καταργείται, ωστόσο η διττή λογιστική διαχείριση παραμένει, έστω και για ένα μέρος αυτών (ομόλογα). Συνεπώς, αναμένεται και περιορισμός της χειραγώγησης των κερδών μέσω των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων. Ως ημερομηνία υποχρεωτικής υιοθέτησης του νέου προτύπου έχει ορισθεί η 01/01/2018, αλλά επιτρέπεται και νωρίτερη υιοθέτηση. Από τις οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών του δείγματος προκύπτει ότι μέχρι το 2014 καμία Τράπεζα δεν έχει προβεί προώρα στις αλλαγές που ορίζει το νέο πρότυπο και η κατηγορία αξιογράφων «διαθέσιμα προς πώληση» εξακολουθεί να υφίσταται, όπως και η σχετική λογιστική διαχείριση. Τα παραπάνω είναι ζητήματα που άπτονται μελλοντικής έρευνας, προκειμένου να διερευνηθεί η έκταση των αλλαγών που θα επέλθουν με την εφαρμογή του IFRS 9.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Επιπρόσθετα, λόγω της εκτεταμένης βιβλιογραφίας για το ζήτημα της χειραγώγησης των κερδών μέσω των προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων, προχωρήσαμε σε περαιτέρω ανάλυση του δείγματος. Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα, οι Τράπεζες της βόρειας Ευρώπης χρησιμοποιούν τις προβλέψεις για την χειραγώγηση των κερδών. Κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώνεται και για τις Τράπεζες της νότιας Ευρώπης. Μια πιθανή εξήγηση, είναι ότι καθώς οι συγκεκριμένες Τράπεζες εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά επισφαλειών, αναγκάζονται να προβούν σε μεγαλύτερες προβλέψεις, ανεξάρτητα από το αν τελικά αυτό είναι επιθυμητό ή όχι.

Προκειμένου να αξιολογήσουμε την οικονομική θέση των Τραπεζών του δείγματος και να εκτιμήσουμε την επίδραση των αλλαγών που εισήγαγε η Βασιλεία ΙΙΙ σχετικά με τα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων, χρησιμοποιήσαμε τρείς από τους συντελεστές του συστήματος αξιολόγησης CAMELS (Capital Adequacy, Asset Quality και Liquidity). Για το σύνολο του δείγματος επιβεβαιώνονται οι προβλεπόμενες σχέσεις μεταξύ των προαναφερόμενων συντελεστών και της απόδοσης σταθμισμένου ενεργητικού (ROWA). Διαφοροποιήσεις που εντοπίστηκαν στις μεταβλητές Asset Quality και Liquidity για τις Τράπεζες της βόρειας και νότιας Ευρώπης αντίστοιχα, ενδεχομένως εξηγούνται από την τρέχουσα οικονομική κατάσταση. Όσον αφορά τις αλλαγές της Βασιλείας ΙΙΙ και εφόσον τα συσσωρευμένα αποθεματικά συμπεριληφθούν στον υπολογισμό των εποπτικών κεφαλαίων, προκύπτει ότι η σχέση μεταξύ του συντελεστή AQ και της απόδοσης σταθμισμένου ενεργητικού (ROWA) ισχυροποιείται. Δεδομένου ότι η εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας ΙΙΙ περνά μέσα από το νομοθετικό πλαίσιο των επιμέρους κρατών και βάσει της οδηγίας της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών (ΕΒΑ) για την εφαρμογή διακριτικών ευχερειών στα συσσωρευμένα αποθεματικά των διαθέσιμων προς πώληση αξιογράφων, το ζήτημα θα πρέπει να διερευνηθεί στο μέλλον, προκειμένου να προσδιοριστούν τα αποτελέσματα των κανόνων της Βασιλείας.

Τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας ενδεχομένως είναι χρήσιμα στους αναλυτές των Ευρωπαϊκών Τραπεζών καθώς επίσης και σε όσους συμμετέχουν στην διαδικασία καθορισμού των λογιστικών κανόνων, που διέπουν την λειτουργία των χρηματοοικονομικών εργαλείων και συγκεκριμένα των αξιογράφων, τα οποία μέχρι στιγμής κατατάσσονται ως «διαθέσιμα προς πώληση».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ahmed A., Carolyn Takeda, Stock market valuation of gains and losses on mmercial banks' investment securities An empirical analysis, Journal of Accounting and Economics, Vol 20, Issue 2, September 1995,Pages 207-225.

Ahmed A., Takeda C, Thomas S , Bank loan loss provisions: a re-examination of capital management, earnings management and signaling effects,Journal of Accounting and Economics,Vol 28, Issue 1, November 1999,Pages 1-25.

Anandarajan Asokan, Stergios Leventis, Panagiotis E. Dimitropoulos, (2012),Signalling by banks using loan loss provisions: the case of the European Union, Journal of Economic Studies, Vol. 39 Iss 5 pp. 604 - 618.

Badertscher B., Jeffrey J. Burks, Peter D. Easton, (2014), The Market Pricing of Other-Than-Temporary Impairments, The Accounting Review: May 2014, Vol. 89, No. 3, pp. 811-838.

Barth, Mary E., 2004. Fair values and financial statement volatility. In: Market discipline across countries and industries, ed. by C. Borio et al. Cambridge, MA: MIT Press, pp. 323–333.

Barth Mary E., Gómez Biscarri, Javier and Kasznik, Ron and López-Espinosa, Germán, Bank Earnings and Regulatory Capital Management Using Available for Sale Securities (June 10, 2014).Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=2448482.

Barth, Mary E. and Landsman, Wayne R., How did Financial Reporting Contribute to the Financial Crisis? (May 6, 2010). European Accounting Review 19, no. 3: 399-423. ; Rock Center for Corporate Governance at Stanford University Working Paper No. 79. Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=1601519.

Bartov,E.,The timing of asset sales and earnigns manipulation, The Accounting Review,Vol. 68, No. 4 (Oct., 1993), pp. 840-855.

Beatty A., Bin Ke and Kathy R. Petroni, (2002), The Accounting Review,Vol. 77, No. 3 (Jul., 2002), pp. 547-570, permanent link,http://www.jstor.org/stable/3068887.

Beatty A., Sandra L. Chamberlain and Joseph Magliolo, Managing Financial Reports of Commercial Banks: The Influence of Taxes, Regulatory Capital, and Earnings, Journal of Accounting Research,Vol. 33, No. 2 (Autumn, 1995), pp. 231-261.

Beatty, Anne and Harris, David G., The Effects Of Taxes, Agency Costs And Information Asymmetry On Earnings Management: A Comparison Of Public And Private Firms. Review of Accounting Studies, Vol 4, Issues 3 & 4. Available at SSRN:http://ssrn.com/abstract=182231.

Beaver.W, C.Eger,S.Ryan, M.Wolfson, Financial Reporting, Supplemental

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Disclosures, and Bank Share Prices,Journal of Accounting Research,Vol. 27, No. 2 (Autumn, 1989), pp. 157-178.

Christian Leuz, Dhananjay Nanda, Peter D. Wysocki, Earnings Management and Investor Protection:An International Comparison,Journal of Financial Economics, Vol 69,Issue 3,September 2009, Pages 505-527.

Chung-Hua Shen, Hsiang-Lin Chih,Investor protection, prospect theory and earnings management: An international comparison of the banking industry,Journal of Banking and Finance, Vol 29,Issue 10, October 2005,Pages 2675-2697.

Collins, J., Shackelford, D. and J. Wahlen,Bank Differences in the Coordination of Regulatory Capital, Earnings and Taxes,Journal of Accounting Research, Vol. 33, No. 2 (Autumn, 1995), pp. 263-291.

Degeorge, Francois and Patel, Jayendu and Zeckhauser, Richard J., Earnings Management to Exceed Thresholds. Journal of Business, Vol. 72, No. 1, January 1999. Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=138588.

Dong, Minyue and Ryan, Stephen G. and Zhang, Xiao-Jun, Preserving Amortized Costs Within a Fair-Value-Accounting Framework: Reclassification of Gains and Losses on Available-for-Sale Securities Upon Realization (July 29, 2012). Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=1748626 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1748626.

Enria, A. et al., 2004. Fair value accounting and financial stability. European Central Bank Occasional Paper Series No. 13. Frankfurt.

Evans, Mark E. and Hodder, Leslie D. and Hopkins, Patrick E., The Predictive Ability of Fair Values for Future Financial Performance of Commercial Banks and the Relation of Predictive Ability to Banks' Share Prices (February 7, 2012). Contemporary Accounting Research, forthcoming. Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=1549025 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1549025.

Fernández Sousa, Francisco and Carro Arana, María Mercedes, Comprehensive Income in Times of Crises: Evidence from Spanish Companies (2010). Global Journal of Business Research, Vol. 4, No. 3, pp. 89-100, 2010 Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=1871267

Fonseca A.R, Francisco Gonzalez,Cross-country determinants of bank income smoothing,Journal of Banking and Finance, Vol 32, Issue 2, February 2008, Pages 217-228.

Goel Anand Mohan ,Anjan V. Thakor, Why do firms smooth income,February 2003, The Journal of Business 02/2003; 76(1):151-192. DOI: 10.2139/ssrn.231489 Source: RePEc .

Healy, Paul M. and Wahlen, James Michael, A Review of the Earnings Management Literature and its Implications for Standard Setting (November 1998). AvailableatSSRN: http://ssrn.com/abstract=156445 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.156445 .

Hunton James E. , Robert Libby and Cheri L. Mazza, (2006),"Financial reporting transparency and earnigns management", The Accounting Review,Vol. 81, No. 1 (Jan.,

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

2006),pp.135-157,permanentlinkto this document http://www.jstor.org/stable/4093131.

Kanagaretnam K, Gerald J. Lobo, Robert Mathieu, (2004),Earnings Management toReduceEarnings Variability: Evidence from Bank Loan Loss Provisions, Review of Accounting and Finance,Vol. 3 Iss 1 pp. 128 - 148 Permanent link to this document: http://dx.doi.org/10.1108/eb043399.

Kanagaretnam K., Gerald J. Lobob, Dong-Hoon Yang,Determinants of signaling by banks through loan loss provisions,Journal of Business Research,Vol 58,Issue 3,March 2005,Pages 312-320.

Laux, Christian and Leuz, Christian, Did Fair-Value Accounting Contribute to the Financial Crisis? (October 12, 2009). Chicago Booth Research Paper 09-38; ECGI - Finance Working Paper No. 266/2009; Journal of Economic Perspectives, Forthcoming. Available at SSRN: http://ssrn.com/abstract=1487905 or http://dx.doi.org/10.2139/ ssrn.1487905 .

Marcia Millon Cornett a, Jamie John McNutt b, Hassan Tehranian, Corporate governance and earnings management at large U.S. bank.Journal of Corporate Finance, Vol 15,Issue 4, September 2009,Pages 412-430.

Morgan, D.P., 2002. Rating banks: Risk and uncertainty in an opaque industry. American Economic Review 92 (4), 874–888.

Moyer, S., Capital adequacy ratio regulations and accounting choices in commercial banks, Journal of Accounting and Economics (Impact Factor: 3.28). 02/1990; 13(2):123-154.DOI:10.1016/0165-4101(90)90027-2.Source:RePEc.

Scholes, M., G. P. Wilson, and M. Wolfson,Tax Planning, Regulatory Capital Planning and Financial Reporting Strategy for Commercial Banks,The Review of Financial Studies, Vol. 3, No. 4 (1990), pp. 625-650.

Wahlen, J.,The Nature of Information in Commercial Bank Loan Loss Disclosures,The Accounting Review, Vol. 69, No. 3 (Jul., 1994), pp. 455-478.

Wang, Richard Zhe and Sallehu, Menghistu, The Hidden Message in AFS Securities of US Banks (2014). The International Journal of Business and Finance Research,v. 8 (3) p. 59-70, 2014. Available at SSRN:http://ssrn.com/abstract=2394770.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Basel Committee on Banking Supervision, Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems,http://www.bis.org/publ/bcbs189.htm.

Basel Committee on Banking Supervision, Basel III:International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring, Dec 2010, http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf.

CFA Institute, Analyzing Bank Performance:Role of Comprehensive Income (February 2015).ISBN: 978-1-942713-01-2.

CFA Institute, Fair value as measurement basis for Financial instruments,September 2010,http://www.cfainstitute.org/ethics/Documents/fair_value_as_measurement_basis.pdf.

Committee of European Banking Supervisors, Analytical Report on prudential filters for regulatory capital,05 October 2007,https://www.eba.europa.eu/documents/10180/16094 /145Final_Analytical_report_on_ prudential_filters.pdf.

Committee of European Banking Supervisors,Guidelines on Prudential Filters For Regulatory Capital,21 December 2004, CEBS/04/91, https://www.eba.europa.eu /documents/10180/ 16094/prudential_filters+21+Dec+2004.pdf .

Ernst&Young, IFRS Developments Issue 7 GL IFRS (June 2011). http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_Developments_Issue_7.

Ernst&Young,IFRS Developments,IASB issues IFRS 9,issue 86,July 2014,http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014/$FILE/EY-ifrs-developments-issue-86-july2014.pdf.

EUR-Lex, Access to European Union law,Directive 2013/36/EU,http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013L0036.

EUR-Lex, Access to European Union law, Regulation (EU) No 575/2013,http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013R0575.

European Banking Authority, Technical Advice to the Commission on possible treatments of unrealised gains measured at fair value under Article 80 of the Capital Requirements Regulation (CRR),19 December 2013,EBA/Op/2013/03.

IASB, Discussion Paper, Reducing Complexity in Reporting Financial Instruments;March 2008,http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/Discussion-Paper-and-Comment-Letters/Documents/DPReducingComplexity_ReportingFinancialInstruments.pdf.

IASB, Financial Instruments Limited reconsideration of IFRS 9, 21 May 2012, http://www.iasplus.com/en/meeting-notes/iasb/2012/may/financial-instruments.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

IASB, Press release, IASB Responds to G20 recommendations (07 April 2009),http://www.ifrs.org/news/press-releases/Pages/iasb-responds-to-g20-recommendations-and-us-gaap-guidance.aspx.

IFRS 9 Mandatory effective date and disclosures, http://www.ifrs.org/Current-Projects/IASB-Projects/Financial-Instruments-A-Replacement-of-IAS-39-Financial-Instruments-Recognitio/IFRS-9-Mandatory-effective-date-and-disclosures/Pages/IFRS-9-Mandatory-effective-date-and-disclosures.aspx.

Joint Working Group of Standard-Setters, Financial Instruments and Similar Items (December2000), https://www.frc.org.uk/getattachment/e6f26902-f843-41ea-ad22-ea9994e0c6d7/Joint-Working-Group-of-Standard-Setters-Financial-Instruments-and-similar-items.aspx.

KPMG, IFRS, Briefing Sheet, IFRS 9 Financial Instruments, November 2009, Issue 160,https://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Newsletters/IFRS-Briefing-Sheet/Documents/IFRS-Briefing-Sheet-O-0911-160.pdf.

PWC, CFOdirect Network, In depth: IFRS9-Classification and measurement, No. US2014-05 (13 August 2014),http://www.pwc.com/en_US/us/cfodirect/assets/pdf/in-depth/us2014-05-ifrs-9-classification-measurement.pdf.

PWC, What investment Professionals say about Financial Instrument Reporting (June 2010),http://www.pwc.com/gx/en/ifrs-reporting/pdf/Financial_instruments_reporting.pdf.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ